

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Izglītības zinātņu un psiholoģijas fakultāte

Nepilna laika studijas

Pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma

„Pirmskolas izglītības skolotājs”

VITA CINOVSKA

Muzikālā rotaļa kā 2 - 3 gadīgu bērnu runas attīstības sekmētāja

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītāja:

Lektora p.i.

Akadēmiskais
amats

Mg. paed.

Zinātniskais
akadēmiskais grāds

Baiba Brice

Vārds, Uzvārds

Paraksts

RĪGA 2024

ANOTĀCIJA

Kvalifikācijas darba temats: Muzikālā rotaļa kā 2 -3 gadīgu bērnu runas attīstības sekmētāja.

Darba autore: Vita Cinovska

Darba zinātniskais vadītājs: Mg. paed. Baiba Brice

Darba mērķis - izpētīt muzikālo rotaļu kā 2 - 3 gadīgo bērnu runas attīstības sekmētāju.

Darbs sastāv no 2 nodaļām – teorētiskā un empīriskā.

Pirmā nodaļa - Tiek analizēta un apkopota teorētiskā literatūra. Darbā tiek atspoguļota runas un valodas terminu skaidrojums. Raksturot 2 – 3 gadīgu bērnu valodas attīstība. Apkopotas stratēģijas, metodes runas un valodas attīstīšanai. Tiek aprakstīta muzikālo rotaļu ietekme uz runas attīstību. Atspoguļots muzikālo rotaļu iedalījums un to raksturojums.

Otrajā nodaļā: Veikts empīriskais pētījums par bērnu runas prasmes attīstību pielietojot muzikālās rotaļas 2 – 3 gadus veciem bērniem. Veikts pētījuma metodoloģiskais raksturojums, izstrādāti kritēriji runas attīstības sekmēšanai, balstoties uz tiem ir iespēja novērtēt bērnu runas prasmes pētījuma sākumā un beigās. Pētījuma laikā iegūtie rezultāti ir atspoguļoti un analizēti tabulās un diagrammās.

Darba struktūra: Ievads, 2 nodaļas, 15 attēli, 6 tabulas, secinājumi, 32 izmantotās literatūras un informācijas avoti, 4 pielikumi.

Darba apjoms: 43 lappuses.

Atslēgas vārdi: Muzikālās rotaļas, runas attīstība, 2 – 3 gadi, pirmsskola.

ABSTRACT

Topic of qualification paper: Musical play as a facilitator of the speech development of 2 - 3 year old children.

Author of the work: Vita Cinovska

The manager of qualification work: Mg. paed. Baiba Brice

Objective of the qualification work: Explore musical play as a promoter of speech development for 2 – to 3 – year – olds.

Work consists 2 chapters – theoretical and empirical.

In the first chapter: Theoretical literature is analysed and compiled. The work reflects explanation of speech and language terms. Language development of 2 - to 3-year olds. Aggregated strategies, methods for speech and language development. The impact of musical play on speech development is described. The work reflects the division and characterization of musical play.

Second chapter: An empirical study has been carried out on the development of children's speech skills by applying musical plays to 2 – 3 year olds. Methodological characterization of the study has been carried out, criteria for promoting speech development have been on the basis of which it is possible to evaluate children's speech skills at the beginning and end of the study. The results obtained during the study are presented and analyzed in tables and charts.

Structure of the work: Introduction, chapters 2, 15 images, 6 tables, conclusions, 32 sources of literature and information used, Annex 4.

Workload: 43 pages.

Keywords: Musical play, speech development, 2 – 3 year, pre – school.

Satura rādītājs

IEVADS	5
1. TEORĒTISKĀS LITERATŪRAS ANALĪZE PAR RUNAS ATTĪSTĪBU MUZIKĀLAJĀS ROTAĻĀS.....	7
1.1. Runas un valodas skaidrojums zinātniskajā literatūrā.....	7
1.2. 2 - 3 gadīgo bērnu runas attīstības raksturojums.....	9
1.3. Muzikālā rotaļa kā runas attīstības sekmētāja	14
1.4. Muzikālo rotaļu veidi un to raksturojums	17
2. EMPĪRISKAIS PĒTĪJUMS	20
2.1. Pētījuma metodoloģija.....	20
2.2. Pedagoģiskais raksturojums	21
6.1. Praktiskais darbs ar bērniem	27
SECINĀJUMI	37
IETEIKUMI TURPMĀKAJAI DARBĪBAI.....	38
LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	39
PIELIKUMI.....	41

IEVADS

Saziņa ir veids, kā mēs dzīvās būtnes spējam komunicēt savā starpā, spējot izteikt savas domas un nepieciešamās darbības apkārtējiem. Lai veidotos saziņa un savstarpējā komunikācija, sākumā jāapgūst runas un valodas pamatiemaņas.

Kā uzsver M. Montesori, ka bērnu pirmie 3 gadi ir nozīmīgi runas un valodas attīstībā kopumā. Šo vecumu minot, kā sensitīvo periodu valodas attīstībā. Kurā aktīvi norisinās valodas attīstība. Bērns mācās saklausīt un atdarināt apkārtējo cilvēku un vides radītos trokšņus. Šādi veidojot pirmās komunikācijas prasmes, vingrinot runas orgānus (Golubina, 2007, 38), (Svence.).

Ikdienā strādājot pirmsskolā, autore novērojusi, ka bērnu runā ir mazs vārdu krājums, dažiem tās ir tikai dažas skaņas. Savas vēlmes un vajadzības visbiežāk bērni izsaka ar dažādu žestu palīdzību.

Kā iespējamus iemeslus un ietekmējošos faktorus bērnu runas nepietiekamai kvalitātei autore min - ilgstošu knupja un pamperu lietošanu, nepietiekamas vecāku zināšanas sarunāties un apieties ar savu bērnu. Mūsdienā vecāki pārmērīgi koncentrē savu uzmanību digitālajām ierīcēm, nepievēršot vērību komunikācijai ar bērnu. Nereti vecāki nodod digitālo ierīci bērna lietošanā, neapzinoties to ietekmi tieši uz runas un valodas attīstību kopumā. Balstoties uz veikto pētījumu, kur atklāja digitālo ierīču ietekmi uz bērnu runas un valodas attīstībā kopumā. Pētījums pierādīja, ka bērniem vecumā līdz 3 gadiem, zūd mīmika un žesti, kas ir svarīgi runas apguvei, pierādījās bērnu uzvedības un miega izmaiņas (Brain science, 2020).

Pirmsskolas vecumā bērna vadošā darbība ir rotaļa, ar kuras palīdzību bērns neapzinoties izspēlē sev svarīgas darbības attīstībā. Netiešā veidā ar rotaļas palīdzību tiek sekmēt sadarbība, komunikācija, runas un valodas attīstība kopumā. Izvēloties vecumam atbilstošu rotaļu ar interesantiem elementiem, bērns nejutīsies piespiests un labprāt iesaistīsies jebkurā rotaļā ar prieku (Stangaine, 2011).

Kā vienu no runas attīstības sekmētājām jāmin tieši muzikālās rotaļas, kuras ar savu ritmu un kustību kombināciju, ar pieaugušā palīdzību spēj piesaistīt bērnu uzmanību, ļaujot bērnam brīvi izkustēties radot prieku rotaļājoties. Citējot B. Brici, kura atklājusi mūzikas svarīgu nozīmi bērna attīstības veicināšanā un sekmēšanā veselumā, "Muzikālās nodarbības jau no agrīna vecuma kalpo mazajiem ne tikai dziedāt mācīšanās, ritma izjūtas, klausīšanās, kustību u.c. iemaņu attīstībai, bet arī bērna individualitātes un emocionālajai attīstībai" (Brice, 2010, 5).

Autore vēlas izpētīt kā muzikālās rotaļas spēj sekmēt 2 – 3 gadus vecu bērnu runas attīstību.

Pētījuma objekts: Muzikālā rotaļa pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma priekšmets: 2 – 3 gadīgo bērnu runas attīstība.

Pētījuma mērķis: Teorētiski izziņāt un praktiskā darbībā izpētīt muzikālo rotaļu kā 2 - 3 gadīgo bērnu runas attīstības sekmētāju.

Pētījuma jautājums: Kā muzikālā rotaļa var sekmēt 2 - 3 gadīgu bērnu runas attīstību?

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt pedagoģisko un psiholoģisko literatūru par runas attīstību.
2. Raksturot muzikālo rotaļu ietekmi bērnu runas attīstībā.
3. Pedagoģiskajā procesā izziņāt muzikālo rotaļu ietekmi uz bērnu runas attīstību.
4. Apkopot iegūtos datus un izstrādāt secinājumus.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskā : pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras un avotu analīze.
2. Empīriskā :
 - muzikālo rotaļu ietekmes pētīšana uz runas attīstību,
 - bērnu tieša novērošana,
 - pedagoģiskā procesa izmēģinājuma darbība,
 - iegūto datu apkopojums un analīze.

Pētījuma bāze: Jelgavas novada X izglītības iestāde, 10 bērni vecuma 2 – 3 gadi.

1. TEORĒTISKĀS LITERATŪRAS ANALĪZE PAR RUNAS ATTĪSTĪBU MUZIKĀLAJĀS ROTAĻĀS

1.1. Runas un valodas skaidrojums zinātniskajā literatūrā

Cilvēki savstarpēji jau no seniem laikiem mācās sazināties savstarpēji. Runa un valoda ir divi saistīti, bet tomēr atšķirīgi jēdzieni, kuri palīdz cilvēkiem komunicēt savā starpā. Runa ir cilvēku komunikācijas veids, izmantojot valodu. Šī prasme kopumā ietver skaņu veidošanos un valodas struktūru izmantošanu, lai sazinātos savā starpā. (Boša, 1999, 7).

Valoda ir veids, kā mēs saprotamies un izsakām savas domas. **Valoda** ir cilvēku būtiska pazīme sociālajā mijiedarbībā, kuru veido zīmju un simbolu sistēma, palīdzot veidot savstarpējo saskarsmi, izsakot domas un jūtas, daloties informācijā (Lūse, Miltiņa, Tūbele, 2012, 34).

Runa ir process, kad mēs cilvēki komunicējam ar muti. **Runa** tiek skaidrota, ka ir “cilvēku materiālās, pārveidojošās darbības procesā vēsturiski izveidojies specifisks sazināšanās veids, ko īsteno ar valodas palīdzību” (Lūse, Miltiņa, Tūbele, 2012, 281).

Runai un valodai ir vairākās funkcijas, kā uzsver I. Miltiņa, ka valoda ir kā zīmju sistēma, kura kalpo par bāzi runas attīstībai, kur runa pilda vairākas funkcijas kā:

- komunikatīvā,
- socializācijas,
- jēdzienu šķirkļu,
- pieredzes jēdzieniskā (Miltiņa, 2005, 9).

S. Tūbele norāda, vadoties pēc Ž. Piažē izvirzītās teorijas, savstarpēju mījsakarību starp kognitīvajiem procesiem (domāšana, atmiņa, iztēle un valoda), uzsverot ka “valoda ir spēks, kas spēj attīstīt un audzināt, veidojot saikni starp cilvēku un sabiedrību” (Tūbele, 2002, 23).

Bērns piedzimstot sajūt savu māti un atpazīst viņas balsi, zinātnieki ir izvirzījuši teoriju, ka valodas pirmsākumi bērna dzīvē meklējami jau 6 mēnešus pēc ieņemšanas, auglim spējot sadzirdēt savas mātes balsi un sirdspukstus. Piedzimstot tas spēj atpazīt māti un tās balsi, mācās veidot pirmās sazināšanas iemaņas, veidojot acu kontaktu un mācoties atdarināt mutes kustības. Šāds pirmais kontakts bez vārdiem ir ļoti būtisks valodas attīstībai, kā arī emocionālā kontakta nodibināšanai (Elnebija, 1993, 25).

Kā norāda I. Miltiņa mūsdienās izdala divus patstāvīgos runas veidus:

- Ekspresīvā runa – process, kad izteikšanās notiek ar valodas starpniecību.

Pāreja no iekšējās uz ārējo runu, kuru atveido mutiski vai rakstos.

- Impresīvā runa – process kā runa tiek uztverta un izprasta, caur dzirdi vai redzi (Miltiņa, 2005, 12).

Bērna valodas attīstību ietekmē vairāki faktori, kas var ietekmēt tās attīstību, I. Elnebija uzsver vairākus piemērus, ka:

- cieša kontakta izveide ar pieaugušo,
- pieaugušā reaģēšana uz bērna vēlmi sazināties,
- sajūtas funkcionē, ietverot emocijas, redzi, dzirdi un kustību aktivitātes.

Runas attīstībai nepieciešama:

- labi runas orgāni, ap muti attīstīta muskulatūra,
- laba dzirde, saklausīt un atdarināt skaņas,
- kontakts ar vienu pieaugušo (Elnebija, 1993, 28).

Dzirdei ir tieša saistība ar runas un valodas attīstību, kur norāda V. Golubina, kura balstās uz I. Pavlova pētījumiem uzsverot, ka pilnvērtīgai dzirdei ir nozīme runas attīstībā, jo tikai ar tas starpniecību bērns uztver un spēj atdarināt apkārtējo runu. Jo valoda nav iedzimta spēja, tā attīstās vienlaicīgi ar bērna fizisko un garīgo attīstību. (Golubina, 2007, 225).

Šim apgalvojumam piekrīt arī I. Miltiņa, kura uzsver arī to, ja radīsies kaut nelielas dzirdes pavājināšanās, tas ietekmēs nepietiekamu valodas attīstību (Miltiņa, 2005, 31).

Runa un valoda ir savstarpēji saistīti un viens otru ietekmējoši procesi, kur tiek norādīts, ka runas galvenā funkcija ir informācijas nodošana, bet valoda ir tās izteiksmes līdzeklis, kura palīdz sazināties dzīvām būtnēm, lai spētu skaidri izteikt domas, emocijas un jūtas. Lai šī funkcija darbotos pilnvērtīgi, jau no dzimšanas cilvēkam nevar būt nekādi redzes un dzirdes traucējumi, kas var ietekmēt pilnvērtīgu runas attīstību.

Attīstoties kognitīvajai attīstībai paralēli attīstās bērnu valoda un runa, kuru iedala vairākos periodos:

- Pirmsverbālais periods - no dzimšanas līdz momentam, kad bērns pasaka pirmo jēgpilno vārdu, aptuveni no 11 – 13 mēnešiem;
- Pirmo vārdu periods – ap 1 gada vecumu parādās vienzilbes vārdi, kuru regulāri pielieto līdzīgās situācijās.
- Pirmo teikumu periods – no 1,6 līdz 2 gadu vecuma, pieaug izprasto vārdu skaits un sāk veidot 2 vārdu kombināciju.
- Gramatikas periods – veido 3 līdz 5 vārdu garu teikumu, runā pielieto saikļus, vietniekvārdus un daudzskaitļu formas (Mārtinsone, Miltuze, 2015, 304 – 306).

Secinājumi: ir jāsaprot, ka runa un valoda ir cieši saistīti procesi, kurus ietekmē kognitīvie procesi. Valoda ir zīmju un žestu kopums, runa ir izteikšanās veids ar vārdiem.

Lai izprastu runas un valodas attīstību, nepieciešams iepazīties ar teorētiskajām atziņām, tieši par 2 – 3 gadīgo bērnu runas attīstības raksturojumu, lai izprastu bērna vajadzības un sekmētu runas attīstību.

1.2. 2 - 3 gadīgo bērnu runas attīstības raksturojums

Mūsdienu attīstībā bērnu vecumi tiek iedalīti vecumposmos, lai spētu tos konkretizēt un S. Sebre, A. Miltuze uzsver šādu attīstības posmu secību:

1. prenatālais posms – līdz dzimšanai,
2. zīdaiņa vecums – pirmais dzīves gads,
3. mazbērna vecums – 2-3 gadu vecums,
4. pirmsskolas vecums – 3 – 6/7 gadi,
5. sākumskolas vecums – 6/7 – 11/12 gadi,
6. pusaudža un jaunieša posms – 11/12 – 18/19 gadi (Sebre, Miltuze, 2022, 17).

Bērnus vecumā no 2 līdz 3 gadiem iedala mazbērna vecumposmā, norit bērna strauja attīstība gan fiziskā gan emocionālā veidā. Kā uzsver psihologi Ļ. Vigotskis, Ž. Piažē, ka domāšanai un runai ir savstarpēja saistība. Norādot, ka domāšana ir kognitīvās izziņas procesa pamats, kur runa attīstās kopā ar domāšanu. Praktiskā domāšana sākās ar bērna otro dzīves gadu. (Golubina, 2007, 72).

Mazbērnu vecumposms ir straujš attīstības posms, kur bērni strauji progresē savā attīstībā. Ļ. Vigotskis uzsver, pēc Ž. Piažē domas par egocentrisko runu agrīnajā bērnībā, kura netiek izmantota par sazināšanās mērķi, kā arī neveic komunikatīvas funkcijas, bet pavada bērna darbības un pārdzīvojumus, izpaužoties kā skandēšana un ritmizēšana. Šajā vecumā bērna galvenā darbība ir rotaļa. (Vigotskis, 2002, 44-45).

Ļ. Vigotskis uzsvēra pēc saviem pētījumiem, ka “*egocentriska runa - nozīmē skaļa runāšana pašam ar sevi*”, kur ar laiku ārējā runa pāriet iekšējā runā. Aptuveni 2 gadu vecumā noris valodas un domāšanas mījsakarība, jaunie apgūtie vārdi attīsta domāšanas procesu, kuri tālāk veicina valodas apguvi (Sebre, Miltuze, 2022, 160).

Pieaugušais kļūst par bērna paraugu atdarināšanai, saskarsmes prasmes un savstarpējā komunikācija ir saistība ar vārdu krājuma paplašināšanos. Divus gadus vecam bērnam parādās interese par visu, pasīvais vārdu krājums kļūst lielāks nekā aktīvais. Runas attīstībai šajā

vecumā liela nozīme ir saskarsmei, ar tās palīdzību bērns atdarina un imitē paraugu. Bērna vieglākai uztverei jāpielieto vārds kopā ar mīmiku, žestu, arī balss intonācijai ir nozīme (Svence, 1999, 63).

No 1 – 3 gadus veciem bērniem parādās manipulēšana ar priekšmetiem.

Mazbērna vecumā īpaša nozīme runas attīstīšanai, kuru var sekmēt attīstot:

- elpošanu,
- runas orgānus,
- dzirdi,
- fonemātisko dzirdi,
- vārdu krājuma paplašināšanu,
- īsu teikumu veidošanu,
- skaidru skaņu un vārdu izrunāšanu (Golubina, 2007, 116).

Balstoties uz autoriem I. Elnebija, S. Sebre, A. Miltuze, autore ir izveidojusi tabulu (sk. 1. tabulu), kur var apskatīt bērnu runas attīstību no piedzimšanas līdz 6 gadu vecumam (Elnebija, 1993,27, Sebre, Miltuze, 2022, 164).

1. tabula. Runas attīstība (Elnebija, 1993., Sebre, Miltuze, 2022)

Bērna vecums	Raksturojums
Piedzimšana	Kliedziens. Pirmā skaņas izpausme.
14 dienas	Izdala trokšņus.
Līdz 1 mēnesim	Parādās – meklēšanas, zīšanas un rīšanas reflekss. Ar kliedzienu piesaista uzmanību un emocijas.
2-3 mēneši	Sāk vāvuļot.
3-4 mēneši	Smaida ieraugot pazīstamu seju, vāvuļojot veido dažādas skaņas.
5-6 mēneši	Kož, ja kaut kas tiek ielikts mutē. Atkārto savas skaņas, mainot balss skaļumu un stiprumu.
7-10 mēneši	Apzinās savas skaņas, eksperimentē ar tām. Atdarina skaņas ko dzird apkārt.
1 gads	Izrunā atsevišķus vārdus, kam bērna prātā ir lielāka nozīme.
1 gads 6 mēneši	Norisinās aktīva mācīšanas staigāt. Valodas attīstībā norisinās lēnāk.
2 gadi	Klausās un atdarina, veido teikumu no 2 vārdiem.
2,5 -3 gadi	Parādās pareizās gramatiskās formas. Notiek straujš vārdu krājuma paplašinājums, aptuveni lieto 500 vārdus, paplašinot 1 vārda nozīmi.

3 gadi	Ir lielāks vārdu krājums, veido vienkāršus teikumus no 3- 4 vārdiem. Sarunājas, bet ne vienmēr atbild.
4 gadi	Mācās runāt gramatiski pareizi, veido atskaņas vārdiem.
5 gadi	Veido teikumu no sarežģītākiem vārdiem, veidojot teikumu no 4 – 5 vārdiem.
6 gadi	Runā pielieto sarežģītākus un garākus vārdus, interesē lasīšana un rakstīšana.

Lai sekmētu un uzraudzītu bērnu vispusējo attīstību zinoši speciālisti, kuri ikdienā strādā ar bērniem, uzsver bērnu attīstības nozīmi kognitīvajā sfērā, kustībā un koordinācijā, sociāli emocionālajā un valodas jomā. Institūts Amerikā “Child Mind Institute”, kurš ikdienu darbojas ar bērniem, kurš veicina bērnu garīgo veselību, balstoties uz Amerikas Pediatrijas akadēmijas izveidoto rokas grāmatu, kuri izveidojuši atbalsta punktus bērnu attīstības diapazonam, secina, ka vecumā no 2 – 4 gadiem, bērnu attīstībai raksturīgi 4 galvenie punkti:

1. Kognitīvais punkts:

- sāk kārtot pēc formas un krāsas;
- prot atrast paslēptus objektus, zem vairākiem traukiem.

2. Kustību punkts:

- stāv uz pirkstgaliem;
- sāk skriet, spārda bumbu;
- ejot prot pārnest vienu vai vairākas rotaļlietas;
- apgriež trauku, lai iztukšotu saturu;
- kāpj un nolaižas no mēbelēm;
- roku un pirkstu muskulatūras attīstība.

3. Sociāli un emocionālais punkts:

- atdarina bērnu, pieaugušo darbību;
- izrāda neatkarību no pieaugušā;
- izrāda izaicinošu uzvedību;

4. Valodas punkts:

- atpazīst pazīstamu priekšmetu, cilvēku vārdus (norāda, nosauc);
- saka vairākus atsevišķus vārdus;
- atkārto dzirdētos vārdus sarunā;
- ievēro vienkāršus norādījumus;

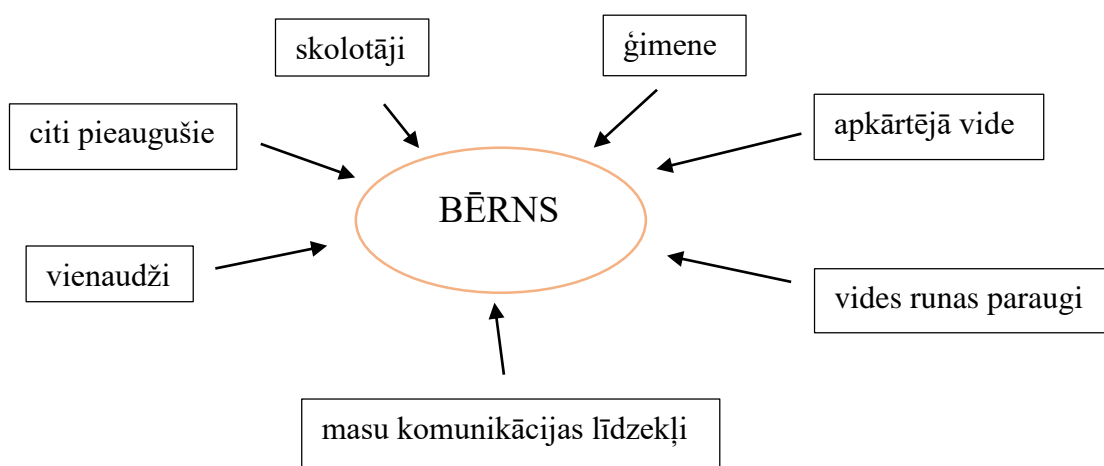
- izmanto vienkāršas frāzes;
- izmanto divu līdz četru vārdus teikumu (the American Academy of Pediatrics, 2023).

Bērns ir dzīva būtne, kur uztvere notiek caur sensoru uztveri. M. Montesori uzsvē, ka bērniem vecumā no 2 – 3 gadiem ir sensitīvais periods tieši runas attīstībā, kur valoda tiek attīstīta ar sensorisko uztveri, atdarinot un imitējot apkārt notiekošo (Montesori, 1966, 306).

Bērns ir atdarinātājs un pieaugušais ir atdarināšanas paraugs. To savukārt uzsvē arī Ē. Kalvāns vadoties pēc Ļ. Vigotska, ka šajā vecumā bērns ieklausās pieaugušā runā, atdarina un imitē, paplašinot savu vārdu krājumu (Kalvāns, 2018, 11).

Apkārtējai videi ir zināma ietekme uz bērnu runas attīstību. S. Tūbele norāda uz Ž. Piažē veikto attīstības pētījumu par vides ietekmi, kā arī to, ka runai un domāšanai ir nesaraujama saistība (S.Tūbele, 2002, 22).

Autore ir izpētījusi un izveidojusi shēmu pēc S. Tūbeles ieteikuma, kurā parādās bērna runas ietekmējošie faktori, kur bērns atrodas centrā un apkārtējā vide ir ietekmējošs faktors bērnu runas attīstībai (sk. 1.attēlu).

1. attēls. Runas ietekmējošie faktori (S.Tūbele, 2002)

Bērns mācās un atdarina no tuvumā esošajiem paraugiem, īpaši no tiem, kuri ir bērnu tuvumā ikdienu. Komunikācijā ar pieaugušo jeb savu aprūpētāju, mazais bērns apgūst jaunus vārdus, mācoties tos uztvert un atdarināt. Tādējādi sociālā vide, kā arī vide apkārt, kurā bērns aug ir nozīme runas un valodas attīstībai (Miltiņa, 2005, 37).

Balstoties uz VISC, kurš norāda 2-3 gadus vecus bērnus iedala 1 vecuma posmā. Tur tiek norādīts, bērnam šajā vecumposmā jāapgūst, veidojot izpratni par valodu un tās uzbūvi:

- klausās un atkārtoti dzirdētās skaņas;
- atbild uz jautājumu ar žestiem vai vārdu;
- žestiem vai vārdiem vēršas pie citiem, izsakot savu nepieciešamību;
- pauž emocijas vārdos vai neverbāli;
- ieklausās tekstā, reaģē uz to ar emocijām, žestiem vai valodu;
- atpazīst un spēj nosaukt pazīstamus priekšmetus, dažādas būtnes, darbības ko veic;

- sāk pievērst uzmanību rakstiskai informācijai (VISC, 2020).

Pirmsskolas pedagogs ir bērnu paraugs, kura pienākums ir radīt un izveidot vidi, lai sekmētu bērna runas attīstību. Kā norāda R. Boša, pirmsskolas pedagogs veido mākslīgo runas vidi, kur pieaugušais organizē vidi un nodarbības, runas attīstības pilnveidošanā. Runas attīstīšanu veicot četros virzienos:

- kultūras veidošana skaņu izrunāšanai,
- vārdu krājuma paplašināšanai un aktivizēšanai,
- gramatiski pareizas runas veidošanai,
- stāstīt mācīšanās prasmes apguvei (Boša, 1999, 9).

Pieaugušais, it īpaši tuvākais ir tiešs bērna paraugs. R. Cortese, valodas terapeite, uzsver būtisku valodas nozīmi un attīstību, tā notiek instinktīvi un vairumam bērnu, tas ir dabisks izzināšanas process. Pieaugušā reaģēšana uz bērna mēģinājumu sazināties, ietekmē valodas paātrināšanos vai palēnināšanos. R. Cortese ir apkopojusi stratēģijas un metodes, bērnu runas un valodas attīstīšanai, iesaka:

- vērojiet bērnu, bērns veidos tiešu acu kontaktu un ķermeņa valodas kustību, kā pamats pirmajai saziņai ar pieaugušo;
- saziņa, caur spēli – jautrība, uzsverot spēļu un rotaļu nozīmi (simboliskas rotaļas);
- radīt iespēju komunikācijai (piem. novietot rotaļlietu augstāk, lai bērns to mācītos palūgt);
- atdarināt bērnus viņu darbībās;
- komentēt un aprakstīt bērnu darbības;
- reaģēt uz bērna mēģinājumu komunicēt;
- apzīmēta uzslava (pievienot uzslavu ar mērķi) (Cortese, 2024).

Speciālisti (logopēdi, audiologopēdi), Amerikā ir izstrādājuši rokasgrāmatu pieaugušajiem un bērnu vecākiem, lai sekmētu bērnu runas attīstību. ASHA, Amerikas runas - valodas – dzirdes asociācija, izstrādājusi ieteikumus bērnu runas un valodas veicināšanai. Iesaka vecākiem, pieaugušajiem komunikācijā ar bērniem vecumā no 2 – 4 gadiem:

- rādīt labu runas paraugu, izsakoties skaidrā dikcijā;
- runāt ar bērnu visu laiku, stāstīt par zināmām lietām, priekšmetiem, būtnēm – nosaucot tās;
- sagatavot atgādnēs, attēlus ar pazīstamām lietām, priekšmetiem;
- uzdot jautājumu, lai dotu bērnam izvēli, piem. par apģērbu “Vilksi zilo vai sarkano kleitu?;
- mācīt krāsu nosaukumus;
- runāt bērnu dzejoļus un dziedāt dziesmas - runas ritma attīstībai;
- atkārtot bērnu teikto;
- izmantojot bērnu runu, pārveidot par pieaugušo runu. (ASHA, 2008).

Secinājumi: tiek uzsvērts, ka 2 – 3 gadus veciem bērniem, šis ir sensitīvais periods runas attīstībā, jo norisinās tās strauja attīstība. Bērns mācās atdarināt pieaugušos un tuvākās apkārtnes dzirdētās skaņas. Pieaugušajam ir jākļūst par paraugu, bērnu runas attīstības sekmēšanā. Bērnam jāpiedāvā dažādas aktivitātes, lai attīstītu visas maņas, sīko un lielo motoriku, sekmētu līdzsvara izjūtu. Lai veicinātu šīs darbības, attīstītu runu un vispārīgi ieinteresētu bērnu darboties, iespējams sasaitīt ar mūziku.

1.3. Muzikālā rotaļa kā runas attīstības sekmētāja

Pieaugušais ir bērna paraugs atdarināšanā jau no bērna dīgļa formas. Zinātnieki ir pierādījuši, ka jau bērna prenatālajā periodā sākās skaņu saklausīšana un attīstība. Piedzimstot bērns mācās saklausīt un atpazīt apkārtējās skaņas, vēlāk jau radīt pats pirmās skaņas. Muzikālās darbības iepazīstināšana jau agrā bērna vecumā spēj vispusīgi attīstīt un sekmēt fiziski, psihiski un sociāli (Līduma, 2015, 131).

Ikvienam ir nepieciešams veids kā izpausties, spējot atraisīt savas emocijas un jūtas. Kā norāda Dr. P. Foti, atsaucoties uz Tsiridis, mūzika ir skaņa, kuru rada cilvēks, lai brīvi izpaustos, sazinātos mākslinieciski, veidojot mākslu. Mūzika ir māksla. Tas ir viens no veidiem kā cilvēks spēj radoši izpausties, piedalīties un komunicēt, izdomāt un spēlēt spēles (Foti, 2020, 1).

Ikvienā mācību iestādē būtu nepieciešams iepazīstināt bērnus ar mūziku, jo ne katrā ģimenē tas tiek nodrošināts un izprasta mūzikas ietekme. Dr. P. Foti, balstoties S. Trehub veikto pētījumu, kurā tiek uzsverts, ka izglītības programmas, kas ietver dziesmas, ritmu, muzikālas spēles un mūzikas klausīšanos, kopš bērna dzimšanas un līdz piecu gadu vecuma ir noderīgas bērniem viņu sociālajai, emocionālajai un kognitīvajai attīstībai, kā arī agrīnajai mācīšanai (Foti, 2020, 2).

Mūsu jūtas un emocijas ir neatņemama sastāvdaļa ikdienā un mums ir jāmacās tās izpaust un pārvaldīt. Kā norāda B. Brice, mūzika iedarbojas uz cilvēku emocijām un jūtām. Aktīvi klausoties mūziku tā spēj attīstīt dzirdi un atmiņu, kas ir svarīga ne tikai mūzikas attīstībā, bet arī turpmākajā mācību procesā jaunu zināšanu apguvē (Brice, 2013, 17).

Ikvienam ir jārod motivācija darboties un attīstīties. Bērna iekšējai motivācijai ir būtiska nozīme muzikāli ritmiskās darbības procesā. Par veiksmīgu mūzikas nodarbību uzskata, ja bērns ir ticis un izjūt ieinteresētību darboties, radoši izpausties un var piedalīties procesā (Brice, 2011, 5).

Logopēdiski terminu skaidrojošās vārdnīcas autores J. Lūse, I. Miltiņa, S. Tūbele skaidro, ka rotaļa ir interesanta, ar izklaidējušu saturu, kura palīdz īsināt laiku, veicinot pozitīvas emocijas un paplašinot redzesloku. Rotaļa tiek uzsvēta, kā būtiska pamat sastāvdaļa pirmsskolas un jaunāko klašu skolēnu attīstībā un audzināšanā. Pareizi pielietojot rotaļu, to var izmantot kā bērnu runas korekcijas līdzekli (Lūse, Miltiņa, Tūbele, 2012, 280).

Savas tautas kultūras apguve un nacionālā identitāte ir neatņemama cilvēka sastāvdaļa, lai spētu cienīt un novērtēt valsti, senču veidotās tradīcijas, tādēļ jau izsenis ir pierādīts, ka rotaļa ir ne tikai laika kavēklis bērnam, bet ar šo rotaļspēļu palīdzību bērni ne tikai macās un attīstās, bet arī apgūst savas tautas kultūras dzīvi (Brice, 2013, 12).

Mazs bērns nespēj izprast jēdzienu mācīšanās. Tādēļ viņiem šis process caur pieaugušo ir jārada izzinošos un vienlaicīgi pamācošs. Rotaļās bērns macās veidot saskarsmes pieredzi. V. Zelmenis norāda, ka mazbērna vecumā nozīmīga vieta ir rotaļai, kur tas nav tikai laika kavēklis, bet svarīgs garīgās attīstības faktors. Rotaļā bērns atdarina pieaugušo darbības, iepazīstot apkārtējo pasauli, izkopjot vienkāršas prasmes un attīsta iemaņas (Zelmenis, 2010, 64).

Rotaļa ir bērnam viegli uztveram forma, kas iever sevī ne tikai jautri pavadītu laiku, bet izzinošu procesu. Pirmsskolas vecumā rotaļa ir bērna dzīvesveids, tai ir noteicoša un attīstoša loma attīstībā. Rotaļu uzsver par vissenāko cilvēka darbības veidu, kur bērns spēj gūt noderīgas sociālās iemaņas un prasmes (Golubina, 2007, 169).

Kā būtiska attīstības komponente bērna attīstībā ir spēlēšanās, rotaļāšanās. Caur, kuru notiek apkārtējās vides izprašana, attīstās fantāzija un radošums, mācoties apgūt problēmu risināšanas stratēģijas un attīstīt valodu. Caur spēlēšanos attīstās kognitīvā attīstība, lielā un sīkā motorika, vienlaikus vingrinot muskulatūru un mācoties kontrolēt ķermeni. Spēlēšanās palīdz attīstīt koncentrēšanos un uzmanības noturību. Ļauj bērnam iejusties sociālajā jomā, mācoties izreaģēt un izprast savas emocijas, veidot sadarbības prasmes (Sebre, Miltuze, 2022, 165).

Mūsdienu pedagoģijas teorijā, kā uzsver I. Stangaine balstoties uz Elkoņinu, kur rotaļa tiek atveidota kā vadošā darbība, kura izsaka šādas pazīmes - attīstās jauni vārdi, veidojas radoša iztēle un izmaina bērnu attieksmi pret notiekošo (Stangaine, 2015, 25).

Arī I. Suruda uzsver, par pirmsskolas vecuma bērnu galveno un nozīmīgāko darbības veidu uzsverot rotaļu. Norādot, ka rotaļa ir aktīva darbības forma, kura izraisa bērnam interesi, palīdz attīstīt psihiskos procesus un bagātināt iztēli. Caur rotaļu bērns attīsta spēju darboties, kas šajā vecumā ir vitāli nepieciešama (Suruda, 2001, 6).

Muzikālās nodarbības ir neatņemama pirmsskolas vecuma bērnu sastāvdaļa pirmsskolā, to norāda arī B. Brice un uzsver, ka galvenais uzdevums ir sniegt vērtīgas prasmes un iemaņas, kur bērns mācās klausīties, iepazīt un pārvaldīt savu balsi, veikt kustības iejūtoties ritmā, attīstot muzikālo iztēli un veicinot kreativitāti (Brice, 2009, 5).

Pēc iegūtās informācijas autore secina, ka apvienojot mūziku ar rotaļu, veidojās muzikālā rotaļa, kura ar savu ritmu un skanīgumu, piesaistīs un iesaistīs bērnu līdzdarboties, apgūt un attīstīt prasmes, kā:

- sadarbību;
- emociju izpausmi;
- kognitīvās prasmes (dzirde, uzmanība, uztvere u.c.);
- radošumu un iztēli;
- uzlabot līdzsvaru un kustību koordināciju, ritma izjūtu;
- lielās un sīkās motorikās vingrināšanu;
- jaunu un esošo vārdu apguvi, to nostiprināšanu.

Secinājumi: rotaļa ir bērnu dzīvesveids, caur to bērns neapzinoties mācās apgūt nepieciešamās prasmes. Rotaļu apvienojot ar mūziku un tās elementiem, rada bērnam interesi ar savu skanīgumu un ritmu. Raisot pozitīvas emocijas un veicina iztēli.

1.4. Muzikālo rotaļu veidi un to raksturojums

Latvijā ir vienojoša izglītības sistēma, kura izstrādājusi noteikumus, lai sekmētu bērnu attīstību vispusīgi, izvirzot kopīgu mērķi un uzdevumus izglītības iestādēm. Valsts izglītības satura centrā, tiek uzsvērtā mūzikas nozīme pirmsskolas vecuma bērnu vispārējai kognitīvajai, intelektuālai un emocionālajai attīstībai. Izvirza mērķi mūzikā, lai veidotu rotaļsituācijas, kas veicina bērna ritma izjūtu, fonemātisko un muzikālo dzirdi.

Apgūstot dažādas radošās muzikālās darbības. Izvirza mācību uzdevumus:

- veicināt bērnu interesi un pozitīvo attieksmi pret mūziku;
- attīstīt prasmes un iemaņas muzikālajām darbībām;
- veicināt prasmi saklausīt un ieklausīties skaņas apkārtējā vidē, uztverot to

emocionalitāti (VISC, 2016, 67).

Mūzika ir ne tikai veids kā radoši izpausties, iesaistot mūziku pirmsskolas nodarbību procesā tā paver iespēju vispusīgi attīstīt bērnu, veicinot viņa izaugsmi. Kā uzsver B. Brice, pirmsskolas izglītības iestādēs mūzikas nodarbībās galvenais uzsvars tiek likts uz daudzveidīgu mūzikas aktivitāšu veikšanu: ritma, elpas un vokālo prasmju attīstību, dziedāšanu, mūzikas klausīšanos, kustību un dejošanas attīstību. Un kā galvenais un vienojošais darbības veids ir **rotaļa** (Brice, 2013, 10).

Autore balstoties uz B. Brices sniegto raksturojumu, izveidoja tabulu (sk. 2. tabulu), kurā var apskatīt autores apkopoto rotaļu iedalījumu un to raksturojumu.

2. tabula. Rotaļu raksturojums (Brice, 2013)

Iedalījums	Raksturojums
Runas rotaļa	Rosina bērnus uz radošu un jautru darbību, izpildot skaņas un atskaņas, attiecīgo intonāciju un pievienojot atbilstošas kustības. Tiek atdzīta par efektīvu dzirdes attīstības līdzekli (Brice, 2013, 34).
Ritma rotaļa	Veicina ritma izjūtu, kustību koordināciju un sekmē reakcijas spēju. Veiksmīgi pielietojot sekmē matemātisko prasmju veicināšanu (Brice, 2013, 12).
Rotaļas ar dziedāšanu	Attīsta muzikālās dzirdes attīstību, spējot atveidot un atšķirt muzikālās skaņas (Suruda, 2001, 10). Ar dziedāšanu bērns attīsta savas vokālās prasmes, ritma izjūtu, atmiņu, mācoties pareizu artikulāciju un skaidru runas dikciju (Brice, 2013, 58).

Artikulatīvās un skaņu pasakas	Izklaidējošs un radošs veids, kā pasniegt pasakas stāstīšanu, kur tiek atdarinātas dažādas skaņas izmantojot mutes skaņas, skanošus žestus un kustības. Bērni ir aktīvi dalībnieki un vienlaicīgi tiek sekmēti un attīstīti artikulācija, dažādi psihiskie procesi, attīstot sadarbības prasmes un māksliniecisko darbību (Brice, 2013, 73).
Mūzikas klausīšanās	Attīsta muzikālo atmiņu un analītisko domāšanu, veidojot muzikālo gaumi. Klausīšanās kļūst par procesu, nevis pašmērķi, procesa laikā rosinot domas, fantāziju un izjūtas, darbinot bērnu koncentrēšanās spējas. Dzirde tiek attīstīta un mūzikas uztverei var attīstīšanai pielietot redzes uzskates līdzekļus (Suruda, 2001, 8 - 10).
Pirkstiņu rotaļas	Attīsta bērnu runu, palīdz izmainīt runas traucējumus, jo vienlaicīgi tiek vingrināta uztvere. Veicinot pozitīvi emocionālu vidi (Brice, 2017, 3). Zinātniski pierādīts, ka vingrinot roku pirkstus, tiek kairināti receptori, kuru signāls nonāk līdz smadzeņu puslodēm, veicinot runas attīstību.
Rotaļa ar mūzikas instrumentu elementiem	Muzicēšana ar dažādiem instrumentiem, attīsta dažādus psihiskos procesus, kā uzmanība, uztvere, atmiņa, uzmanība, redze un dzirde, kustību koordinācija. Veicina muzikālo radošumu un improvizācijas iemaņas (Brice, 2013, 44).
Deja, dejošana	Attīsta ritma izjūtu, ķermeņa kustību koordināciju, rosinot uz kreativitāti. Attīsta prasmi pārvaldīt savu ķermeni, izjust ķermeņa lokanību (Brice, 2009, 5).

Bērnus piesaista viss jaunais un nepazīstamais, tā ir viņu vēlme izzināt visu jauno un neparasto. Iepazīstot dziesmu rotaļu plašo spektru, bērns sāk iepazīt jaunus jēdzienus, paveras jaunas zināšanas par kultūru un pasauli, attīsta spēju darboties kopā, komunikāciju starp vienaudžiem un pieaugušo, palīdz attīstīties radoši un mācīties lietot savu balsi. Pateicoties šim, bērns sevī spēj un var attīstīt:

- elpošanu;
- dikciju;
- skaņu veidošanos;
- ķermeņa stāju (Suruda, 2001, 15)

Pirmsskolā mūziku var savienot jeb integrēt ar jebkuru mācību jomu. Pievienojot mūziku sporta aktivitātēm, piemēram, izpildot rīta vingrošanu un ļaujot brīvi izpausties mūzikas

ritmā. Bērniem var piedāvāt klausīties mūziku un vienlaicīgi darboties ar krāsām vai rakstāmpiederumiem, lai izpaustos radoši, gūstot emocionālo piepildījumu, attīstot radošumu un visu motoro (sīko un lielo) prasmju pielietošanu un attīstīšanu. Valodas jomā būtiska nozīme ir dzirdei, jo caur to bērns uztver saklausītās skaņas un caur muti mācās tās atdarināt.

Secinājumi: rotaļas sniedz bērnam vispusīgo attīstību, kas saistās ar savstarpējo saskarsmi, valodu un runu, veicinot saskarsmes un sadarbības prasmes. Muzikālās rotaļas sekmē bērna emocionālo, sociālo un kognitīvo attīstību. Bērnā piedaloties muzikālajās rotaļās, tiek sekmētas pozitīvas un emocionālas izjūtas, kas sniedz bērnam pozitīvu drošības sajūtu. Muzikālās rotaļas veicina bērniem radošumu, iztēli, kā arī kustību koordināciju un līdzsvara izjūtu.

2. EMPĪRISKAIS PĒTĪJUMS

2.1. Pētījuma metodoloģija

Pētnieciskā darba mērķis: izpētīt muzikālo rotaļu ietekmi uz bērnu runas attīstību.

Pētījuma uzdevumi mērķa īstenošanai:

1. Izstrādāt kritērijus bērnu runas attīstības noteikšanai.
2. Veikt prasmju diagnostiku pētījuma sākumā.
3. Organizēt pedagoģisko procesu bērnu runas attīstības sekmēšanai pielietojot muzikālās rotaļas.
4. Veikt atkārtotu diagnostiku pētījuma beigās.

Pētījuma metode:

- Novērošana - pielietota tieša bērnu novērošana.
- Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība, praktiskais darbs ar bērniem – iekļaujot muzikālās rotaļas runas attīstības sekmēšanai.
- Iegūto datu apkopojums un analīze – rezultātu salīdzināšana pētījuma sākumā un beigās, secinājumi.

Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība: empīriskais pētījums tika uzsākts janvāra mēnesī Jelgavas novada “X” pirmsskolas izglītības iestādē. Pētījumā piedalījās 10 grupas bērni, kuri apmeklē pirmsskolas izglītības iestādi.

Iegūto datu apkopojums un analīze: empīriskajā pētījumā laikā iegūto datu un rezultātu analīze, apkopojot tabulās un grafiskajās diagrammās ar iegūtiem rezultātiem un analīzi.

Kā norāda A. Geske un A. Grīnfelds, lai veiktu zinātnisku pētījumu ir nepieciešama pārlicība un pieņēmumi, kurus uzsver un iedala zinātniskajās domāšanas pamatvērtībās:

Determinisms – filozofiska mācība jeb cēlonis, kuru piedēvē parādībām, notikumiem, kuri viens otru ietekmē ar likumsakarībām. Zinātnieki uzsver, ka šīs sakarības ir iespējams pierādīt un izteikt ar teorijām;

Emīpirisms – tieši vai netieši veikts novērojums, hipotēžu un teoriju apstiprināšanai (Geske, Grīnfelds, 2001, 12 – 13).

2.2. Pedagoģiskais raksturojums

Darba autore, pētījumā sniedz katra bērna raksturojumu, lai pētījums tiktu veiksmīgāk īstenojams un kļūtu pilnvērtīgāks.

Pētījumā bērnu vārdi tika mainīti, jo kā norāda A. Pipere, ka pētnieka personīgais pienākums ir ievērot un aizsargāt pētāmo objektu personisko identitāti un saglabāt informācijas konfidencialitāti (Pipere, 2011, 187).

Liene 2,6 g – klusa un kautrīga meitene. Jaunākā meita ģimenē, ir vecākā māsa. No rīta ierodoties pirmsskolā nelabprāt komunicē ar pedagogiem, pēc brokastīm kļūst nedaudz atvērta. Novēroju, ka komunicē tikai ar bērniem, kuri patīk vai ir kopējas intereses. Runā teikumos lietojot 2 – 3 vārdus.

Agnese 2,4 g – kautrīga, no rīta grupā nelabprāt nāk iekšā un bieži raud. Jaunākā meita ģimene, ir vecāks brālis. Spītīga, ne vienmēr darīs, kas nepieciešams, bet kā būs pati izdomājusi. Piedāvātajās darbībās nelabprāt iesaistās, vairāk ir vērotāja.

Samanta 2,1 g – droša un komunikabla. Jaunākā meita ģimene, ir vecāks brālis, nāk no divvalodīgas ģimenes. Dažreiz ir spītīga un nevēlas dalīties ar citiem ar grupas mantām. Var atbildēt uz jautājumiem ar vienu īsu vārdu, vairāk lieto žestus vai mīmiku.

Anna 2,1 g – klusa, mierīga un ļoti kautrīga meitene. Vienīgais bērns ģimenē. Nesen uzsākusi apmeklēt pirmsskolu, norit adaptācijas process, līdz ar to vel visu vēro un iepazīst.

Dārta 2,4 g – droša un izpalīdzīga. Vienīgais bērns ģimenē, ģimene ir divvalodīga. Palīdzēs, ja kādam būs nepieciešams kaut ko pacelt vai atnest. Ja nepieciešams ar pieaugušo komunicē ar žestiem, mīmiku. Izsaka vārda pirmās zilbes piem. mamma - ma, kaķis – k vai ka.

Edgars 2,6 g – drošs un ļoti komunikabls. Ģimenē ir jaunākais bērns, ir 2 gadus vecāka māsa. Veido teikumos lietojot 2 – 3 vārdus. Dažkārt vārdiem pazūd galotnes. Patīk darboties ar visu ko piedāvā. Bieži uzdot jautājumus un vairākas reizes pārprasa, piem. “Kas tur spīd?” (grupā ir izvietotas signalizācijas lampas, pie griestiem). Patīk darboties ar tehniskām lietām – atskrūvēt, aizskrūvēt, uzlikt.

Mārtiņš 1,8 g – grupā ir visjaunākais bērns grupā. Ģimenē ir jaunākais bērns, ir 2 vecāki brāļi. Ar prieku apmeklē pirmsskolu, komunikabls un smaidīgs. Savā vecumā jau runā saprotami, veido teikumus no 2 vārdiem.

Marks 2,3 g – aktīvs bērns, jo visu laiku kustās. Ģimenē ir jaunākais bērns, ir 2 gadus vecāka māsa. Nevar nosēdēt pie vienas rotaļlietas, visu laiku maina atrašanās vietu grupā, patīk

visu sagāzt un izjaukt, nelabprāt kārto rotaļlietas pēc sevis. Bieži nedzird darbības, kuras pedagogs aicina darīt. Ir novērojamas, ka izrunā dažas skaņas, bet kopumā nerunā.

Artūrs 2,2 g – aktīvs bērns, ir ļoti draudzīgs, prot dalīties ar mantām. Jaunākais bērns ģimenē, ir vecāka māsa. Šo pirmsskolu sāka apmeklēt 2 mēnešus atpakaļ, atnācis no privātā bērnudārza, prot veikli darboties ar karoti. Nesaprotami izrunā vairākas skaņas.

Markuss 2,2g - mierīgs un kluss, bieži nepameklē pirmsskolu saslimšanas dēļ. Vienīgais bērns ģimenē. Patīk rotaļāties ar automašīnām, nelabprāt spēlējas ar citiem bērniem.

Darba autore ir izvirzījusi 5 kritērijus un to mērķi, lai būtu skaidri saprotama kritēriju nozīme un novērtētu bērnu runas attīstību, izdarītu secinājumus turpmākajai darbībai (sk. 3. tabulu).

3. tabula. Kritēriji

Kritērijs	Kritērija mērķis
Atdarināšana	Vai pievērš uzmanību un atdarina darbības.
Vārdu krājums	Cik tas ir atbilstošs attiecīgajam vecumam. Izprast vai bērns atbild uz jautājumiem īsos un saprotamos vārdos, veidojot teikumu.
Skaņu izrunāšana	Izprast vai bērns saklusa un izrunā pareizi saklausītās skaņas un vārdus.
Līdzdalība	Cik aktīvi vai pasīvi bērns iesaistās piedāvātajās darbībās.
Muzikālā darbība	Piedāvājot tiešu muzikālo dziedājumu, novērot bērnu iesaisti un saklausīšanu, runas orgānu vingrināšanu.

Pēc izveidotajiem kritērijiem, autore ir izveidojusi novērošanas protokolu, pēc kura bērni tiks novēroti piedāvātajās muzikālajās darbībās.

Novērošana salīdzinot ar ikdienas situāciju, ir veids kā pētnieks, kurš saskatījis problēmu, pievērš koncentrētāku uzmanību attiecīgās problēmas izpētei. A. Geske un Grīnfelds norāda, ka “Novērošana ir viena no datu ieguves metodēm pētījumos. Pētniekam ir

jāveic droši un objektīvi novērojumi, no kuriem var izdarīt ticamus secinājumus“ (Geske, Grīnfelds, 2006, 111 lpp).

Tiks vērtēti pēc attiecīgajiem kritērijiem, kuriem ir atbilstoša punktu skala (3 – atbilstošs, 2 – daļēji atbilstošs, 1 – nepietiekami) (sk. 4. tabulu).

4. tabula. Novērošanas protokols

Kritērijs	Rādītājs	Vērtējums
1. Atdarināšana	Patstāvīgi atdarina citu darbības	3
	Neatdarina visas darbības	2
	Vēro, neiesaistās	1
2. Vārdu krājums	Atbild uz jautājumiem, lieto 1 – 3 vārdus	3
	Atbild lietojot žestus vai mīmiku	2
	Neatbild, nereaģē	1
3. Skaņu izruna	Klausās un atkārto dzirdētās skaņas	3
	Atdarina dažas skaņas	2
	Nesaprotami izrunā vai neizrunā	1
4. Līdzdalība	Patstāvīgi piedalās organizētajā rotaļā	3
	Daļēji piedalās, iesaistās vēlāk	2
	Nepiedalās, vēro	1
5. Muzikālā darbība	Dzied / piebalso pieaugušā dziedājumam	3
	Daļēji dzied / piebalso atsevišķas skaņas	2
	Nepiedalās, vēro	1

Katram apzīmējumam ir piešķirti punkti, atbilstošs - 3 punkti, daļēji atbilstošs – 2 punkti, neatbilstošs – 1 punkts.

Pēc novērošanas protokola parauga, autore ir izvērtējusi bērnu sākotnējās prasmes (sk. 5. tabulu).

5. tabula. Bērnu sākotnējais novērojums

N.p.k.	Bērna vārds	Atdarināšana	Vārdu krājums	Skaņu izruna	Līdzdalība	Muzikālā darbība

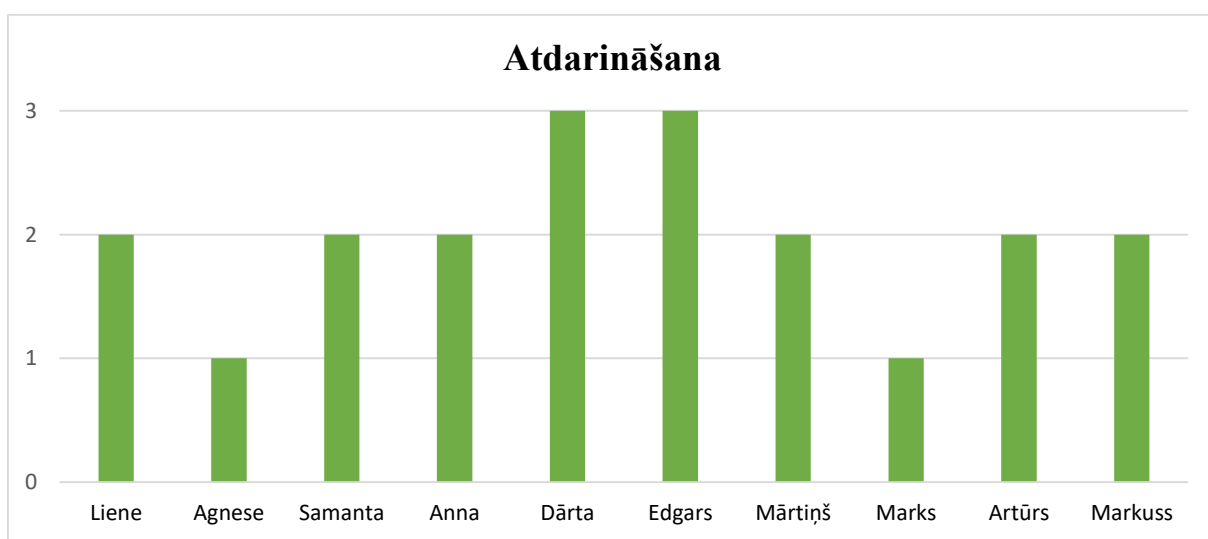
1.	Liene	2p	3p	2p	1p	2p
2.	Agnese	1p	2p	2p	2p	1p
3.	Samanta	2p	2p	1p	1p	2p
4.	Anna	2p	1p	1p	2p	2p
5.	Dārta	3p	2p	1p	2p	2p
6.	Edgars	3p	3p	2p	2p	2p
7.	Mārtiņš	2p	3p	2p	2p	2p
8.	Marks	1p	1p	1p	1p	1p
9.	Artūrs	2p	2p	1p	1p	1p
10.	Markuss	2p	2p	1p	1p	1p

Bērnu runas attīstība muzikālajās rotaļās tika vērtēta 3 punktu skalā:

Atbilstošs – 3 punkti, daļēji atbilstošs – 2 punkti, neatbilstošs – 1punkts.

Turpmāk, darba autore apskatīs sākotnēji iegūtos rezultātus par bērnu runas prasmi, katrā izvirzītajā kritērijā.

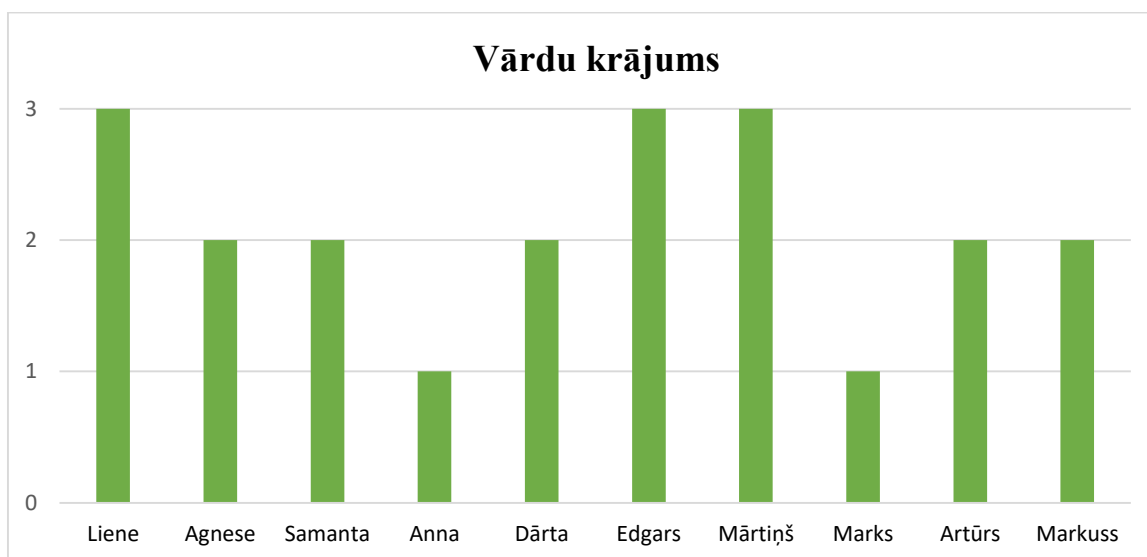
Diagrammā attēlots pirmais kritērijs – atdarināšana (sk. 2. attēls).

2. attēls. Atdarināšana

Tika novērots, ka 2 bērni (Dārta, Edgars) pastāvīgi atdarina piedāvātas darbības un aktivitātēs, ar prieku tajās iesaistās. 6 bērni (Liene, Samanta, Anna, Mārtiņš, Artūrs, Markuss) izrāda interesi un vēro aktivitātes, dažreiz mēģina atdarināt dažas darbības. 2 bērni (Agnese, Marks) nevēlas iesaistīties plānotajās aktivitātēs un darbībās, izrāda mazu ieinteresētību par notiekošo.

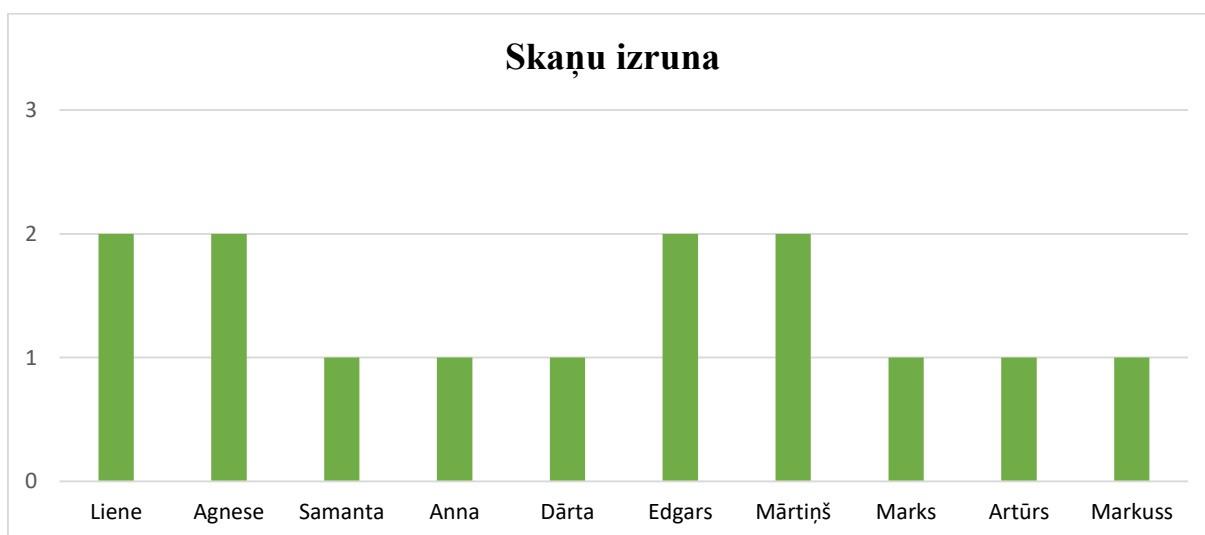
Diagrammā atspoguļots otrs kritērijs – vārdu krājums (sk. 3. attēls).

3. attēls. Vārdu krājums

Tika novērots, ka 3 bērni (Liene, Edgars, Artūrs) atbild uz jautājumiem, izmantojot 1 – 3 vārdus, cenšas atbildēt un ikdienā veidot teikumus. 5 bērni (Agnese, Samanta, Dārta, Artūrs, Markuss) atbildot uz jautājumiem lieto žestus vai mīmiku, lai izteiktu savas vajadzības. 2 bērni (Anna, Marks) ikdienā neizmanto vārdus, žestus un mīmiku, lai izteiktu savas vajadzības un atbildēt uz jautājumu, novēršas, kad tiek uzrunāti. Anna ir ļoti kautrīga un izvairās no komunikācijas, jo neseno sāka apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi.

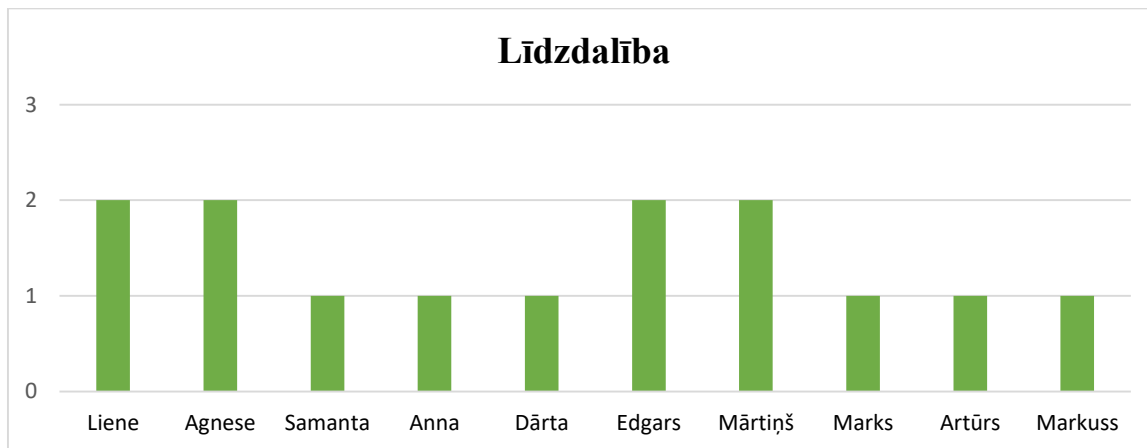
Diagrammā atspoguļots trešais kritērijs – skaņu izruna (sk. 4. attēls).

4. attēls. Skaņu izruna

Tika novērots, ka 4 bērni (Liene, Agnese, Edgars, Mārtiņš) ar ieinteresētību klausās un cenšas atkārtot visas dzirdētās skaņas. Tomēr 6 bērniem (Samanta, Anna, Dārta, Marks, Artūrs, Markuss) ir nesaprotama skaņu izruna, ikdienā runā savā apgūtajā “bēbišu valodā”.

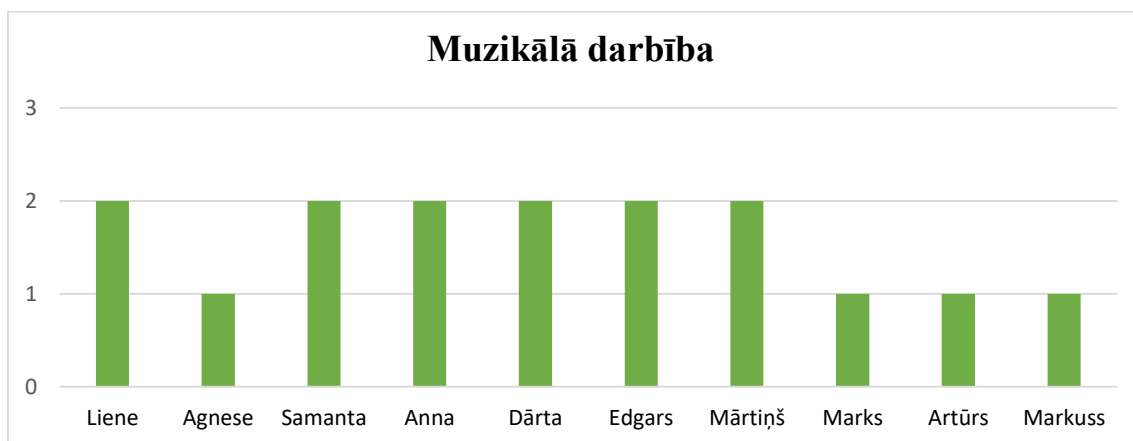
Ceturtais kritērijs – līdzdalība (sk. 5. attēls).

5. attēls. Līdzdalība

Tika novērots, ka 4 bērni (Liene, Agnese, Edgars, Mārtiņš) piedāvātājās nodarbībās un aktivitātēs daļēji piedalās. Sākumā ar ieinteresētību novēro un, ja rodas piesaiste, tad izrāda vēlmi iesaistīties un darboties līdzī. Tomēr 6 bērni (Samanta, Anna, Dārta, Marks, Artūrs, Markuss) neizrāda vēlmi iesaistīties un piedalīties, tikai novēro notiekošās darbības un aktivitātes.

Diagrammā atspoguļots piektais kritērijs – muzikālā darbība (sk. 6. attēls).

6. attēls. Muzikālā darbība

Tika novērots, ka 6 bērni (Liene, Samanta, Anna, Dārta, Edgars, Mārtiņš) piedaloties muzikālajās darbībās cenšas dziedāt līdzī, tomēr izdodas piebalsot tikai atsevišķās skaņas. 4

bērni (Agnese, Marks, Artūrs, Markuss) neizrāda vēlmi iesaistīties un piedalīties muzikālajās darbībās, dažreiz uz īsu laika posmu pievērš tām uzmanību.

Secinājumi: balstoties uz sākotnējo bērna novērošanas izvirzītajiem kritērijiem un atspoguļojumu diagrammās var secināt, ka bērnu runas attīstības līmenis ir zems, jo bērni izrāda ļoti mazu ieinteresētību iesaistīties un piedalīties aktivitātēs, grūtības izprast īsas instrukcijas, kas saistās ar ikdienu. Kā arī izrāda mazu ieinteresētību līdzdarboties un atdarināt dažādajās aktivitātēs un ikdienā. Tikai daži bērni cenšas atbildēt un izteikt savas vajadzības, kas saistītās ar ikdienu, pārējie bērni cenšas izmantot žestus vai mīmiku.

6.1. Praktiskais darbs ar bērniem

Balstoties uz sākotnējo bērna izvērtēšanu, darba autore izvēlējās rotaļas, kas sekmē darbību atdarināšanu, paplašina bērna vārda krājumu un veicina vārdu, skaņu izrunu. Kā arī prasmi piedalīties un līdzdarboties muzikālajās darbībās, un veicināt pozitīvās emocijas.

Rotaļa ar kustībām tiek izmantota, no rīta, lai savstarpēji sasveicinātos. Veicinot bērnus iesaistīties un darboties līdz atdarinot kustības, atsevišķus vārdus vai skaņas.

1. “*Labrīt saku saulītei*” izpilda ar kustībām (Sigita “Brīnumpuķe”)

Labrīt saku saulītei / abas rokas paceļ pret saulīti uz augšu /

Labrīt saku zemītei / abas rokas pieskaras zemei /

Labrīt saku Tev / abas plaukstas rāda uz vidu /

Labrīt saku sev / abas plaukstas pieliek pie savas sirsniņas /

Lai mums visiem jauka diena / rāda plaši atvērtas rokas /

Un lai strīda nav neviena ! / krata radītāj pirkstu /

Pētījuma sākumā darba autore bērniem lēni skaita skaitāmpantu, atbilstoši atdarinot aprakstītās kustības. Dārta un Edgars uzreiz izrādīja interesi un iesaistījās atdarināt kustības un centās atdarināt skaņas vai atkārtot vārdus, tomēr pārējie grupas bērni sākumā neizrādīja interesi un vēlmi piedalīties. Pētījuma laikā, skaitāmpants tika ieviests kā ikdienas rīta sasveicināšanas rituāls. Pētījuma beigās bērni dzirdot skaitāmpantu patstāvīgi atdarināja kustības un mēģināja izrunāt dzirdētos vārdus, vārdu zilbes. Kā arī guva pozitīvās emocijas.

Rotaļa paredzēta skaņu atdarināšanai, lai veicinātu bērna vārda krājuma paplašināšanu, kā arī veicināt bērna līdzdalību, izrunāt skaņas un gūt pozitīvās emocijas.

2. “*Kā es saku?*” (A. Smagure)

Mēs ejam, mēs ejam un pa ceļam satiekam! 2x

Ko mēs bērni satiekam?

Kaķīti mēs satiekam,

Kā saka kaķītis? “Ņau, ņau, ņau, ņau!”

Mēs ejam, mēs ejam un pa ceļam satiekam! 2x

Ko mēs bērni satiekam?

Sunīti mēs satiekam,

Kā saka sunītis? “Vau, vau, vau, vau!”

Kā saka vardīte? “Kvā, kvā, kvā, kvā!”

Kā saka gailītis? Kikerigū, kikerigū!

Kā saka cālītis? Cip, cip, cip, cip.

Kā saka ezītis? Puk, puk, puk, puk!

Pētījuma sākumā bērni stāvēja aplī un tikai daži centās atdarināt dzīvnieku kustības un skaņas. 2 bērni ar interesi novēroja darbības no malas un neiesaistījās rotaļā. Kā arī bērniem tika piedāvātas arī atbilstošas dzīvnieku maskas. Lielākā daļa bērnu ar prieku vēlējās uzvilkt dzīvnieku maskas un doties apļa vidū, kad tiek nosaukt atbilstošais dzīvnieks, piemēram, “Kaķīti mēs satiekam”, kaķis dodas apļa vidū, atdarina attiecīgā tēla balsi un kustību, utt. Tomēr 2 bērni atteicās no maskas uzlikšanas (sk. 7. attēls).

7. attēls. Dzīvnieku maskas

Pētījuma beigās gandrīz visi bērni iesaistījās rotaļā un lielākā daļa bērnu centās atdarināt dzīvnieku skaņas, kustības un dziedāt līdzīgi atsevišķus vārdus (sk. 8. attēls).

8. attēls. *Kustību rotaļa – “Kā es saku?”*

Skaitot skaitāmpantu par zaķi, bērni mācījās ritmiski atdarināt darbības un runāt līdzī vārdus.

3. “*Zaķa burkāni*” izpilda ar ritmiskām kustībām (B. Brice)

- Zaķis nesa zaķēniem** / ritmiski piesitieni pa ceļgaliem/
- Maisā gardus burkānus** / ritmiski piesitieni pa ceļgaliem/
- Paklūp zaķis, saplīst maiss** / piesit abas plaukstas pa grīdu, sasit plaukstas /
- Ripo projām nesamais** / imitē kamoliņa tīšanu /
- Ai, ai, ai kā tad tā!** / pieliek plaukstas pie galvas, šūpo galvu /
- Ko nu grauzīs vakarā!** / izplēš rokas /

Lai ieinteresētu un pievērstu bērnu uzmanību, darba autore, piedāvāja bērniem rotaļu zaķi ar maisu un īstiem burkāniem. Meža tēmas ietvaros, tika izstāstīts stāsts par zaķi, kuram ļoti garšo burkāni un zaķim ir noticis negadījums. Darba autore skaitīja skaitāmpantu ar kustībām un daži bērni centās atkārtot kustības, pārējie bērni ar interesi vēroja. Pēc skaitāmpanta, bērni tika cienāti ar burkāniem, kādam tie ļoti garšoja, savukārt citiem negaršoja. Tēmas ietvaros bērni skaitīja skaitāmpantu ar kustībām un tēmas noslēgumā gandrīz visi bērni atdarināja kustības, centās skaitīt līdzī, kā arī atpazīna, nosauca vai centās to nosaukt un parādīt pēc attēla vai priekšmetiem, skaitāmpanta elementus – zaķis, maiss, burkāns.

Darba autore dziedāja a capella ar kustībām.

4. “*Mani pirkstiņi*” (B. Brice) (sk. 1. pielikumu)

Lielākā daļa bērnu ar ieinteresētību vēroja un 2 bērni aplūkoja savas rokas un centās atdarināt kustības, 2 bērni neizrādīja ieinteresētību.

Pētījuma beigās gandrīz visi bērni piedalījās un centās atdarināt kustības un izrunāt vārda pirmās skaņas. 4 bērni centās dziedāt līdz atsevišķos vārdus, ar kustībām.

Latviešu tautasdziesmu ar ritma elementiem.

5. “Kaziņa” (Latviešu tautasdziesma)

Balta kaza māju cēla	/ Liekot dūrīti uz dūrītes, “ceļ māju” /
Resnus balķus kalnā vēla	/ Liekot dūrīti uz dūrītes, “ceļ māju” /
Gan ar ragiem, gan ar nagiem	/ Rāda ragus, nagus – saliekti pirksti /
Cēla, cēla, vēla, vēla	/ rāda kustību ”tin kamolu” /
Kamēr cēla, kamēr vēla	/ sit plaukstas /
Paslīd kāja, sabrūk māja	/ sit plaukstas /
Venter tenter bums	/ rāda kustību ”tin kamolu”, uz “bums” sasit plaukstas /

Pētījuma sākumā bērni mācījās visus ritma elementus atsevišķi un tikai pēc tam tos apvienojot ar Latviešu tautasdziesmu, kura lēnām tika skandēta. Daži bērni centās izrunāt atsevišķus vārdus, pārējie grupas bērni atdarināja atbilstošās kustības. Bērni guva pozitīvās emocijas.

Skandējot runas rotaļu ar ritma elementiem, bērni mācījās sist koka kociņus.

6. “Mazās kājiņas” ar koka kociņiem (B. Brice)

Kājiņas, kājiņas kā Jūs nācāt mājās?	/ šūpo kociņus /
Tap – tap, tap – tap 2x	/ iet pa grīdu kociņi /
Kājiņas, kājiņas kā Jūs paskrējāt?	/ šūpo kociņus /
Tip – tip, tip – tip 2x	/ paskrien pa grīdu kociņi /
Kājiņas, kājiņas kā Jūs dejojāt?	/ šūpo kociņus /
Trallā – hop, trallā- hop! 2x	/ pieceļ vienu, tad otru kociņu /
Kājiņas, kājiņas kā Jūs nogurāt?	/ šūpo paceltus kociņus /
Jā, jā, jā, jā !	/ rullē pa grīdu kociņus /

Pētījuma sākumā bērni izpildīja visas kustības bez kociņiem, tādējādi iepazīstot savas kājas. Jau trešajā reizē bērniem tika piedāvāti koka kociņi ar kuriem bērni jau iepriekš bija pazīstami un mācījās sist atbilstoši ritmam, klausoties runas rotaļu, un vērojot citu bērnu kustības. Darbības laikā bija bērni, kuri vienkārši sita 2 kokus kopā un priecājās par radīto troksni.

Pētījuma sākumā daži bērni patstāvīgi piedalījās visās piedāvātajās rotaļās, pārējie bērni novēroja. Bērnu darbību ar ritma kociņiem, iespējams novērot zemāk pievienotajā attēlā (sk. 9. attēls).

9. attēls. Darbība ar ritma kociņiem

Pēc praktiskās darbības bērniem tika veikts atkārtots novērojums. Rotaļas tika iesaistītas kā ikdienas neatņemama sastāvdaļa, kura tika izmantota rīta cēlienā, dienas laikā un pirms ēšanas. Praktiskā darbība tika veikta 4 mēnešu garumā. Iegūtie rezultāti tika atspoguļoti tabulā (sk. 6. tabula).

6. tabula. Bērnu atkārtots novērojums

N.p.k.	Bērna vārds	Atdarināšana	Vārdu krājums	Skaņu izruna	Līdzdalība	Muzikālā darbība
1.	Liene	3p	3p	3p	3p	3p
2.	Agnese	2p	3p	3p	3p	3p
3.	Samanta	3p	3p	3p	3p	3p
4.	Anna	3p	3p	3p	3p	3p
5.	Dārta	3p	2p	2p	3p	2p

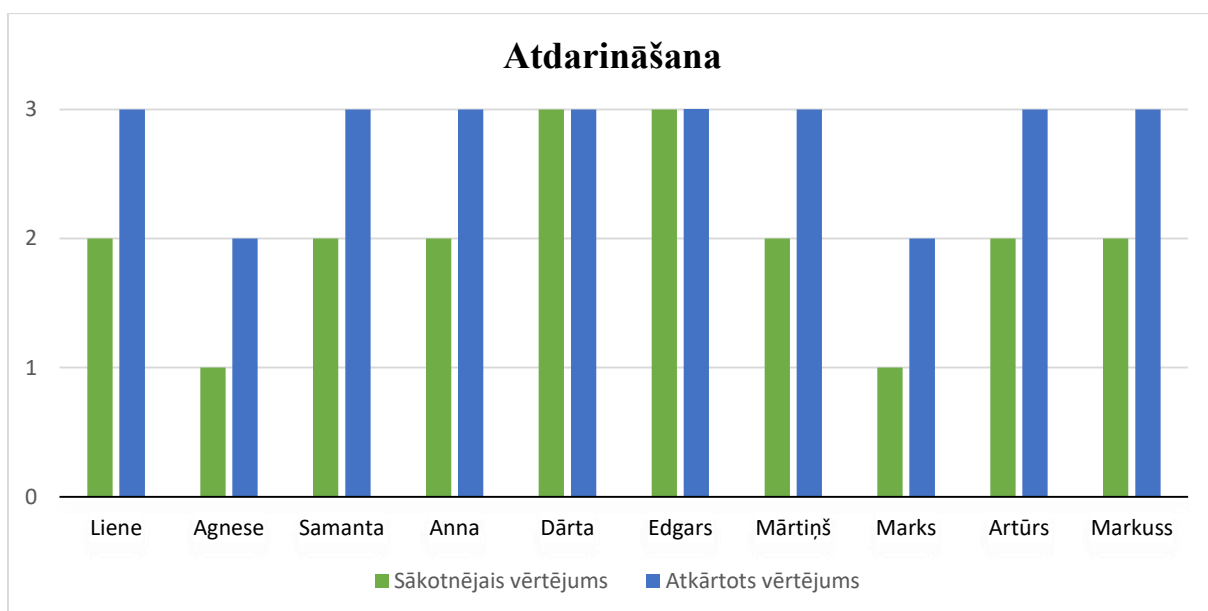
6.	Edgars	3p	3p	3p	3p	3p
7.	Mārtiņš	3p	3p	3p	3p	3p
8.	Marks	2p	2p	2p	2p	2p
9.	Artūrs	3p	3p	3p	3p	3p
10.	Markuss	3p	3p	3p	3p	3p

Bērnu runas attīstība muzikālajās rotaļās tika vērtēta 3 punktu skalā:

Atbilstošs – 3 punkti, daļēji atbilstošs – 2 punkti, neatbilstošs – 1 punkts.

Darba autore atspoguļo bērna runas attīstību muzikālās rotaļās. Kritēriji, tika atspoguļoti katrā diagrammā, lai būtu iespējams salīdzināt sākotnējos bērna novērojuma vērtējumus ar atkārtotu novērojuma vērtējumu.

Pirmais kritērijs – atdarināšana (sk. 10. attēls).

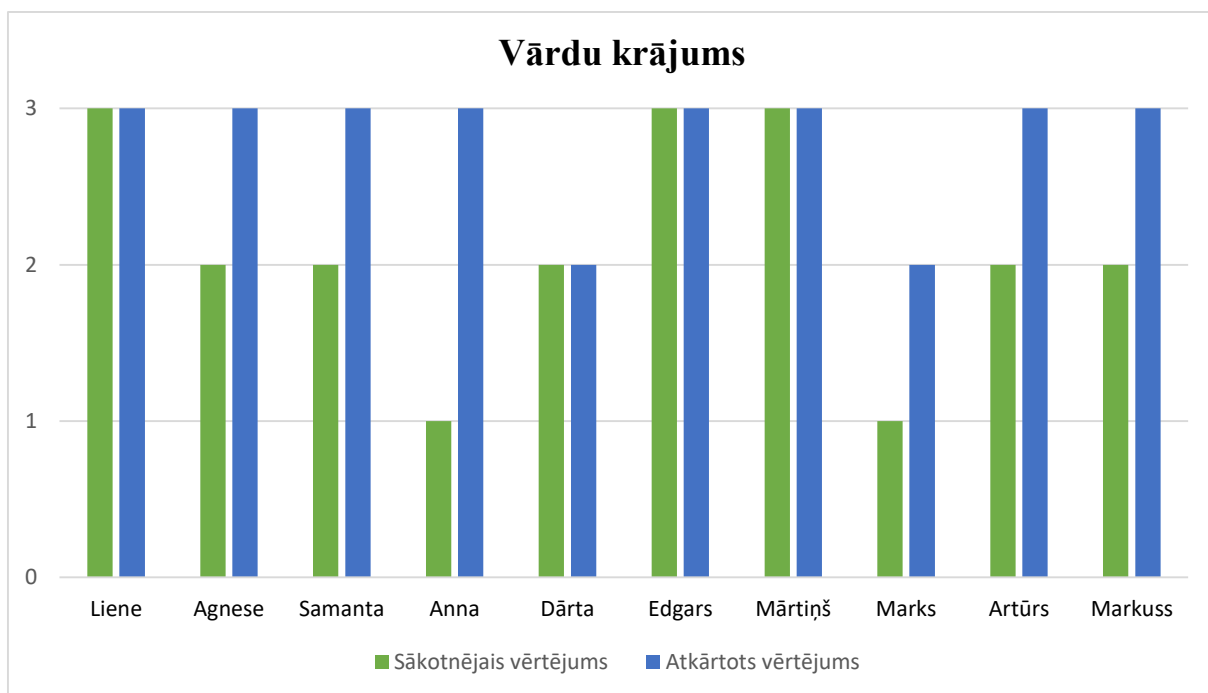

10. attēls. Atdarināšana

Diagrammā var novērot, ka veicot praktisko darbību ar bērniem 4 mēnešu garumā ir vērojumi uzlabojumi. 8 grupas bērni (Liene, Samanta, Anna, Dārta, Edgars, Mārtiņš, Artūrs, Markuss) savas prasmes ir paaugstinājuši, jo patstāvīgi spēja atdarina piedāvātās darbības. Tika novērots, ka Edgars un Mārtiņš darbojoties ar koka klučiem atdarina “mājas celšanu”, liekot klučus vienu uz otra, pieminot “kazu”, kura cēla māju, rotaļas beigās māja tika sajaukta. 2 bērni (Agnese, Marks) savas prasmes ir uzlabojuši par 1 punktu, rotaļas jau sāk novērot ar ieinteresētību un ar pieaugušā atbalstu un aicinājumu, cenšas iesaistīties piedāvātajās rotaļās un

tās mācās atdarināt. Kopumā visi bērni grupas vidē jūtas droši un cenšas līdzdarboties arī citās rotaļās un aktivitātēs.

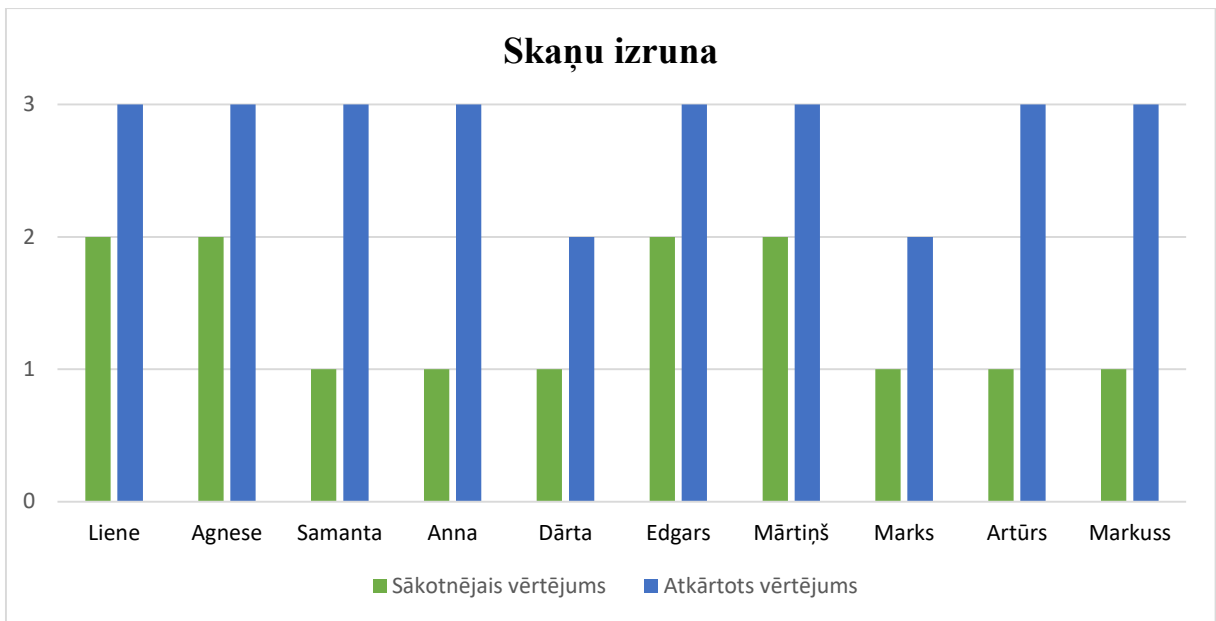
Otrs izvirzītais kritērijs – vārdu krājums (sk. 11. attēls).

11. attēls. Vārdu krājums

Diagrammā var redzēt, ka 8 bērniem ir augstākais iespējamais vērtējums. 3 bērniem (Liene, Edgars, Mārtiņš) jau sākotnējā vērtēšanā, bija augstākais vērtējums, jo spēja atbildēt uz jautājumiem lietojot 2 – 3 vārdus. 4 bērniem (Agnese, Samanta, Artūrs, Markus) šobrīd jau mazāk pielieto žestus un ikdienā cenšas komunicēt ar vārdiem, atbildot uz jautājumiem un izsakot savas ikdienas vajadzības. Annas sākotnējais vērtējums bija zems, tomēr praktisko darbību laikā, sasniedza augstāko vērtējumu un šobrīd aktīvi izmanto vārdus, lai izteiktu savu vajadzību ikdienas situācijās. Anna ir palikusi drošāka un aktīvāka ikdienā piedāvātajās darbībās. Tomēr 2 bērni (Dārta, Markuss) joprojām pielieto žestus, Markam ir redzams neliels uzlabojums, jo ir sācis reaģēt un cenšas pielietot žestus vai mīmiku, lai sazinātos un izteiktu savu vajadzību. Dārtai uzlabojumi nav novērojumi.

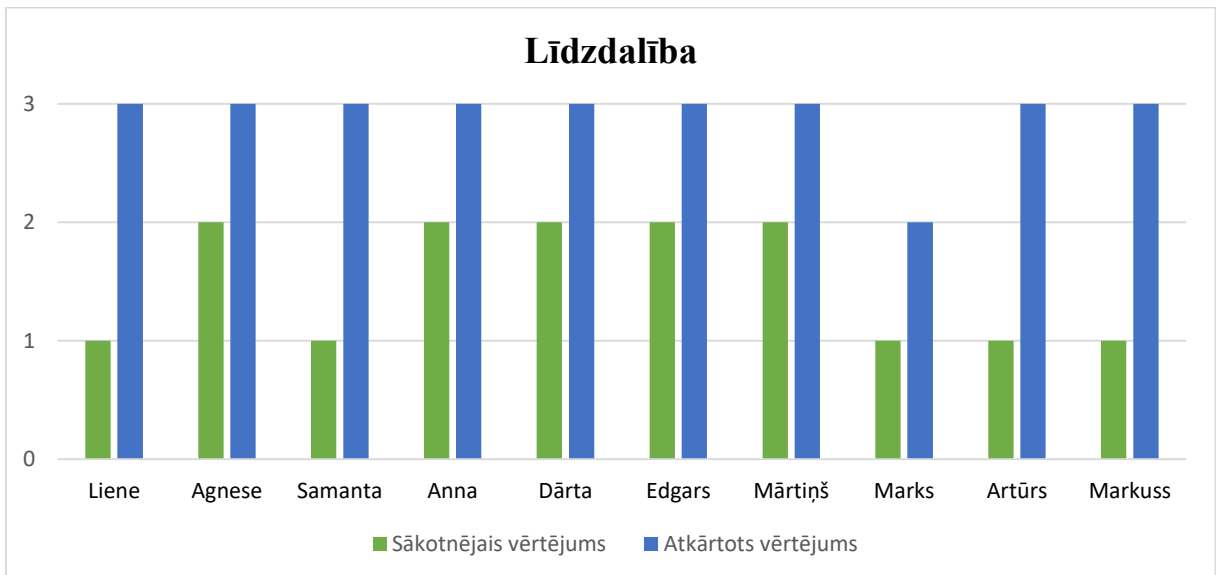
Trešais izvirzītais kritērijs, atspoguļo bērna skaņas izrunu (sk. 12. attēls).

12. attēls. Skaņu izruna

Diagrammā var redzēt, ka 8 bērniem (Liene, Agnese, Samanta, Anna, Edgars, Mārtiņš, Artūrs, Markuss) ir novērojams progress, saklausu un arī atkārtu dzirdētās skaņas. Tomēr 2 bērniem (Dārta, Marks) atdarina tikai dažas skaņas, Marka skaņu izruna ir kļuvusi nedaudz skaidrāka un saprotamāka, tomēr Dārtai līdz šim ir nemainīgs rezultāts, pētījuma sākumā un pētījuma beigās.

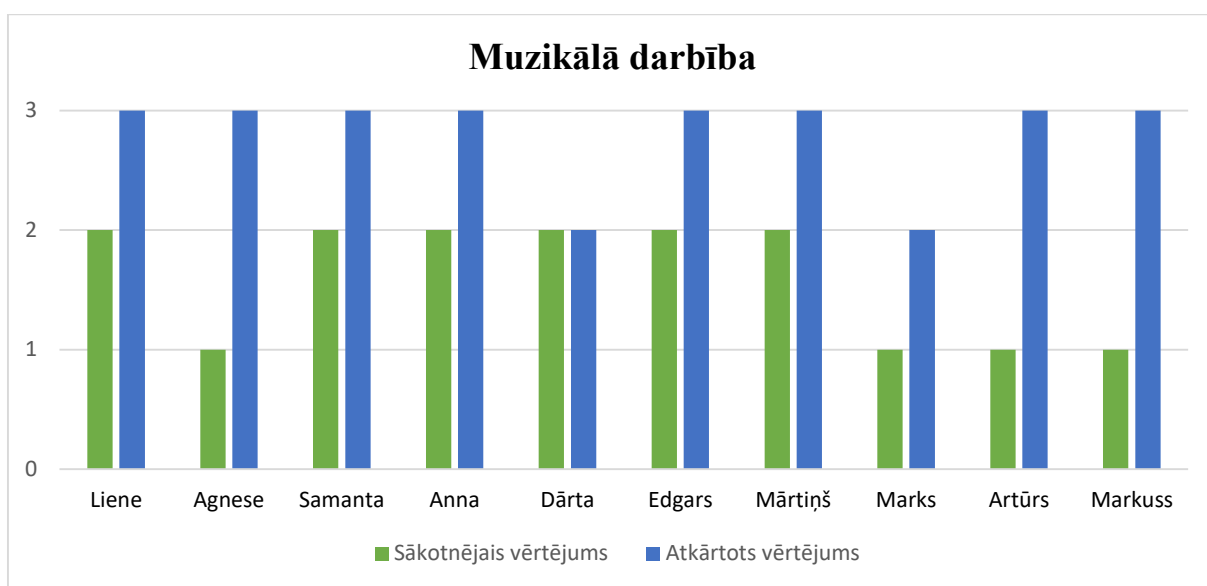
Ceturtais izvirzītais kritērijs ir līdzdalība (sk. 13. attēls).

13. attēls. Līdzdalība

Diagrammā var redzēt, ka 9 bērni (Liene, Agnese, Samanta, Anna, Dārta, Edgars, Mārtiņš, Artūrs, Markuss) jau patstāvīgi un ar prieku vēlas piedalīties organizētajās rotaļās. Bērni jutās pārliecinātāki, pie zināmām darbībām izrādīja iniciatīvu. Piemēram, darbojoties ar ritma kociņiem, prata tos sasit vienu pret otru, klausoties vārdus un mācoties ievērot ritmu. 1 bērns (Marks) sākotnēji novēro darbības un, ja piesaista, tad cenšas piedalīties, bija gadījumi, kad vēlējās palikt novērotājs visas rotaļas laikā, kā piemēram, rotaļā “Kā es saku?”. Marks piedāvātās maskas nevēlējās uzlikt galvā, pat baidījās no tām.

Piektais izvirzītais kritērijs - muzikālā darbība (sk. 14.attēls).

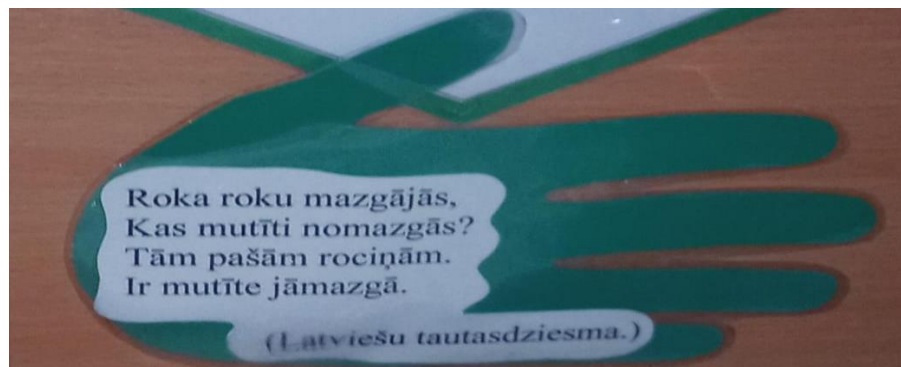
14. attēls. Muzikālā darbība

Diagrammā ir redzams, ka 8 bērni jau dzied vai piebalso dziedājumam, pazīstamām dziesmām, jūtās drošāki, pārliecinātāki un aktīvāki. Liene, spēlējoties ar rotaļlietām māca tām dziedāt dziesmas, kuras tika veiktas pedagoģiskajā darbībā. Dārtai izaugsme vēl līdz šim nav vērojama, tomēr Marks klusītiņām cenšas piebalstot dziesmām.

Papildus aktivitātes runas veicināšanai:

- Lai sekmētu bērnu interesi par mūziku, no rīta sagaidot bērnus tika ieslēgta datorā, pieklusinātā fonā, klasiskā mūzika no V. A. Mocarta (dažādi skaņdarbi). Dažiem bērniem tā bija vieglāk atvadīties no vecākiem, jo varēja iesaistīt bērnu, lai padejo ar kādu rotaļlietu, vai arī ar pieaugušo.
- “Saulīte” (M. Bičuka) (sk. 2. pielikums); “Pirkstiņi (B. Brice) (sk. 3. pielikums). Tika piedāvāta pirms darbiņu veikšanas, lai ievingrinātu roku pirkstiņus.

- Kad bērni devās mazgāt rokas (katru dienu pirms brokastīm, pusdienām, launaga, pēc radošajiem darbiņiem) tika dziedāta Latviešu tautasdziesma roku mazgāšanās laikā, kuras teksts ir piestiprināts virs izlietnes (sk. 15. attēls).

15. attēls Latviešu tautasdziesma

- Katru dienu pirms diendusas, kad bērni, jau bija savās gultiņās, 2 reizes a capella tika dziedāta “Aijā žūžū, lāča bērni” (Latviešu tautasdziesma).
- Kad kādam no grupas bērniem bija svētki (dzimšanas diena, vārda diena), kopā izpildīja šo artikulācijas vingrinājumu “Balons”, pūta balonu. 2 reizes izpildīja šo vingrinājumu, aicinot arī bērnus atdarināt balona pūšanu, pēc tam jubilāram tika uzdāvināts īsts balons (sk. 4. pielikums).

Veicot pedagoģisko procesu var redzēt, ka bērna runas prasmes pielietojot muzikālās rotaļas ir uzlabojusies lielākai daļai bērnu. Autore var secināt, ka muzikālās rotaļas ir neatņemama ikdienas sastāvdaļa 2-3 gadīgo bērnu grupās, kas veicina bērna vārda krājumu, atdarināšanas prasmi, rada prieku rotaļu laikā un veicina ritma izjūtu.

SECINĀJUMI

Darba autore ir apkopojusi un analizējusi teorētisko literatūru par muzikālo rotaļu kā 2 – 3 gadīgu bērnu runas attīstības sekmētāju, secina:

1. Runa un valoda ir cilvēku savstarpējais sazināšanas līdzeklis, jeb apkārtējās pasaules izzināšanas veids.
2. Bērna runas un valodas attīstība ir atkarīgā no cilvēka apkārtējās vides un apkārtējiem faktoriem.
3. Bērna valodas un runas attīstībai ir nozīmīgs vispārējais bērna veselības stāvoklis.
4. Vecāks ir bērna valodas attīstības vecinātājs, jo veicina savstarpējo saskarsmi ar žestiem, mīmiku, valodu un runu.

Veicot empīrisko pētījumu pirmsskolas izglītības iestādē par 2- 3 gadīgu bērnu runās prasmes sekmēšanu muzikālajās rotaļās, darba autore secina:

1. Runas rotaļas nepieciešams izrunāt skaidri un lēni, iepriekš bērnus iepazīstināt ar dažādām kustībām un vēlāk to apvienot.
2. Muzikālās rotaļas sekmē bērna runas attīstību, veicinot sadarbības prasmes un paplašinot vārda krājumu.
3. Īstenojot muzikālās rotaļas, tiek veicinātas bērna pozitīvās emocijas, kā arī bērns jūtas drošāks grupas vidē un izrāda lielāku iniciatīvu sadarboties ar citiem grupas bērniem.
4. Pētījuma beigās bērni centās mazāk pielietot žestus un par vadošo saziņas līdzekli centās izmantot runu.
5. Muzikālo rotaļu laikā tiek veicināta labvēlīga un pozitīva vide bērna runas attīstībā, kurā bērns jūtas droši, pārliecinātāks un ieinteresēts, kā arī motivēts atdarināt kustības un atkārtot vārdus, skaņas.
6. Lai bērni justos droši un pārliecināti, katru dienu mērķtiecīgi nepieciešams vadīt dažādas muzikālās aktivitātes sasaistot ar ikdienas darbībām.

Kvalifikācijas darbā “muzikālā rotaļa kā 2-3 gadīgu bērnu runas attīstības sekmētāja” mērķis ir sasniegts, uzdevumi ir izpildīti un uz pētījuma jautājumu ir atbildēts.

IETEIKUMI TURPMĀKAJAI DARBĪBAI

Turpmākās darbības pirmsskolas izglītības iestādē:

1. Ikdienā turpināt izmantot dažādas muzikālās rotaļas, iesaistot tās visas dienas garumā.
2. Veicināt sadarbību ar vecākiem, lai mājās attīsta bērna runāšanas prasmi izmantojot muzikālās rotaļas.
3. Izstrādāt vecākiem ieteikumus un praktiskus piemērus, kā mājās kopā ar bērnu var sekmēt runās prasmi izmantojot dažādas muzikālās rotaļas.

LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. American Speech-Language Hearing Association (ASHA). (2008). *Activities to Encourage Speech and Language Development*. Retrieved from:
<https://www.asha.org/public/speech/development/activities-to-encourage-speech-and-language-development/>
2. Bičuka, M. (2023). *Kas tur būs?* Rīga: Izdevniecība RaKa.
3. Boša, R. (1999). *Bērnu runas aktivizēšana bērnodārzā*. Rīga: Mācību apgāds NT.
4. Brice, B. (2011). *Mana grāmatiņa. Mūzika. Skolotāja grāmata*. Rīga: Izdevniecība RaKa.
5. Brice, B. (2010). *Tipu tapu dziesmiņa*. Rīga: Izdevniecība RaKa.
6. Brice, B. (2017). *Visi desmit spēlējās*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC.
7. Brice, B. (2013). *Viss sākas ar rotaļu*. Rīga: Izdevniecība RaKa.
8. Brain sciences (2020). *Digital Devices Use and Language Skills in Children between 8 and 36 Month*. Retrieved from:
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7563257/> doi: [10.3390/brainsci10090656](https://doi.org/10.3390/brainsci10090656)
9. Cortese, R. (2024). *Helping Toddlers With Language Skills. Tips for encouraging kids age 0 – 5 to talk*. Retrieved from:
<https://childmind.org/article/helping-toddlers-expand-their-language-skills/>
10. Elnebijā, I. (1993). *Pakāpieni bērna attīstībā*. Rīga: Pētergailis.
11. Foti, P. (2020). *The effects of music and creativity on child's development an innovative educational program*. Retrieved from:
https://www.researchgate.net/publication/339486564_The_effects_of_music_and_creativity_on_child's_development_an_innovative_educational_program
12. Geske, A., Grīnfelds, A. (2006). *Izglītības pētniecība*, LU Akadēmiskais apgāds.
13. Geske, A., Grīnfelds, A. (2001). *Izglītības pētījumu metodoloģija un metodes*. Rīga: IU RaKa.
14. Kalvāns, Ē. (2018). *Attīstības psiholoģija*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
15. Lūse, J., Miltiņa, I., Tūbele, S. (2012). *Logopēdijas terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Izdevniecība RaKa.
16. Mārtinsone, K., Miltuze, A. (2015). *Psiholoģija 1*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC.
17. Mārtinsone, K., Pipere, A., Kamerāde, D., Kristapsone, S., Mihailovs, I. J., Sīle, V., Sīlis V., Lazda, R., Zakriževska, M., Olsena, S. (2011). *Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes*. Rīga: Izdevniecība RaKa.

18. Miltiņa I. (2005). *Skaņu izrunas traucējumi*. Rīga: Izdevniecība RaKa.
19. Montessori M. (1966). *The Discovery OF The Child*. Kalakshetra publications. Retrieved from: <https://archive.org/details/TheDiscoveryOfTheChild/page/n19/mode/2up>
20. Sebre, S., Miltuze, A. (2022). *Attīstības psiholoģija. Cilvēka attīstība visas dzīves garumā*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC.
21. Stangaine, I. (2011). *Pirmsskolas vecuma bērnu valodas attīstība rotaļās un spēlēs*. Pieejams: maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2019/10/Tagad_6_11.pdf
22. Stangaine, I. (2014). *Pirmsskolas vecuma bērna dialogrunas attīstība rotaļās*. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/45275/i_stangaines_disertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y
23. Suruda, I. (2001). *Mūzika kā pirmsskolas vecuma bērna personības attīstības nosacījums*. Rīga: Puse plus.
24. Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC.
25. Špona, A., Jermolajeva, J., Stangaine, I., Siliņa-Jasjukeviča, G., Tauriņa, A., Medne, D., Līduma, A., Randoha, A., Augstkalne, D., Vigule, D. (2015). *Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā*. Rīga: Izdevniecība RaKa.
26. The American Academy of Pediatrics. (2023). *Parents guide to developmental milestones*. Retrieved from: https://childmind.org/guide/parents-guide-to-developmental-milestones/#block_53e3928b-b5cc-44e8-a6a3-0b6c84cd7f06
27. Tūbele, S. (2002). *Skolēna runas attīstības vērtēšana*. Rīga: Izdevniecība RaKa.
28. Valsts izglītības satura centrs. (2016). *Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmas īstenošanai*. Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/met_iet_pirmsk_prog_ist.pdf
29. Valsts izglītības satura centrs. (2020). *Pirmsskolas mācību programma*. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/10>
30. Vigotskis, L. (2002). *Domāšana un runa*. Rīga: Eve.
31. Zaķe, I. (2000). *Logopēdiskās spēles un vingrinājumi*. Rīga: Izglītības soļi.
32. Zelmenis, V. (2010). *Pedagoģijas pamati*. Rīga: Izdevniecība RaKa.

PIELIKUMI

1. pielikums. Mani pirkstiņi B. Brice

Mani pirkstiņi

Baiba Brice

Ma - ni ma - zie pirk - sti - ņi, tie vi - su da - rīt prot:

1. Sa - liek - ties un iz - stiep - ties, ar ci - tiem pirk - stiem drau - dzē - ties!
2. Pa - slēp - ties un at - ras - ties, sa - vilk - ties un iz - ples - ties!
3. Sa - mī - ļot un no - pai - jāt, mam - maī, tē - tim svei - kas māt!

1.-3. Ma - ni ma - zie pirk - sti - ņi, tie vi - su da - rīt prot!

2. pielikums. Saulīte M. Bičuka

Saulīte
(pirkstiņu rotaļa)

*Mairitas Bičukas
mūzika un vārdi*

A - pa - ļa sau - lī - te de - be - sīs, daudz tai sta - ri - ņu ap - kārt.

5 Pa - slēpj sta - ri - ņus, pa - rā - da! Un aiz mā - ko - ņa slēp - jas.

Darbības apraksts.

Apaļa saulīte debesīs, lēnām ceļ uz augšu vienas rokas dūrīti;
daudz tai stariņu apkārt. atver plaukstu, kustina pirkstus.

**Atkārtojumā darbojas ar otru roku.*

Paslēpj stariņus, parāda! atbilstoši tekstam, paslēpj abu roku pirkstus
Un aiz mākoņa slēpjas. paslēpj rokas aiz muguras.

Plauksta ir saulīte, bet mākonis ir pats bērns. Mākonis ir dusmīgs - bērni savēl dusmīgas uzacis, piepūš vaigus. Tad ar rādītājpirkšiem vaigus "pārspārdzina" un dzied dziesmiņu no sākuma.

Pirkstiņi

Manu roku pirkstiņi
Ir kā mammai bērniņi –
Sastrīdas un draudzējas,
Sastrīdas un draudzējas.
(B. Brice.)

- | Grozot rāda izplestus
- | abu roku pirkstus.
- | Pirkstus izpleš plati,
- | tad savelk kopā.

Balons

Piepūtišu balonu – lielu, skaistu, krāsainu.
Pūšu, pūšu lielāku – fff, fff, fff,
Pūšu, pūšu skaistāku – fff, fff, fff,
Pēkšņi balons pārplīst – pufff!

Runas ritmā sit plaukstas.
Imitē balona pūšanu, tad runas
ritmā izpleš rokas.
Atkārto iepriekšējo darbību.
Sasit plaukstas, pietupstas.

GALVOJUMS

Es, Vita Cinovska

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Vita Cinovska

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums: 10.05.2024.